

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger
A. T. J. BOESTER, Hoofd Krijgsgeschiedkundige Sectie van
de Gen. Staf van het K.N.I.L.

117de JAAR

Nr. 10

Oct. 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN's PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Dagorder van H.M. Koningin Wilhelmina	564
Dagorder van H.M. Koningin Juliana	565
Telegram aan H.K.H. Prinses Wilhelmina namens de strijdkrachten van het Koninkrijk	566
Telegram aan H.M. Koningin Juliana namens de strijdkrachten van het Koninkrijk	566
Bij het afscheid van Minister Fievez	567
Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.	
Dagorder van de Minister van Oorlog	568
Uit de Legerorders	568
Nederland's verdediging tegen de Duitse aanval (XXI)	573
Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.	
De strijd in Oost-Borneo in de maanden Januari, Februari en Maart 1943	583
Redactioneel Gedeelte.	
De Wapendirecteuren delen U mede	591
Organisatie, Verloop en Promotie, door J. C. G. N.	597
Nogmaals de verdere vorming van officieren bestemd voor de personeelsdienst, door T. v. d. Berg, Kapitein pl. staf	600
Richtlijnen voor Patrouille-commandanten, door C. de Ruiters, Kapitein der Infanterie	603
Straalaandrijving en raketten, door K. A. de Vries, Kapitein der Infanterie K.N.I.L.	607
Boekbesprekingen	619

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger
A. T. J. BOESTER, Hoofd Krijgsgeschiedkundige Sectie van
de Gen. Staf van het K.N.I.L.

117de JAAR

Nr. 10

Oct. 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN's PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Dagorder van H.M. Koningin Wilhelmina	564
Dagorder van H.M. Koningin Juliana	565
Telegram aan H.K.H. Prinses Wilhelmina namens de strijdkrachten van het Koninkrijk	566
Telegram aan H.M. Koningin Juliana namens de strijdkrachten van het Koninkrijk	566
Bij het afscheid van Minister Fievez	567
Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.	
Dagorder van de Minister van Oorlog	568
Uit de Legerorders	568
Nederland's verdediging tegen de Duitse aanval (XXI)	573
Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.	
De strijd in Oost-Borneo in de maanden Januari, Februari en Maart 1943	583
Redactioneel Gedeelte.	
De Wapendirecteuren delen U mede	591
Organisatie, Verloop en Promotie, door J. C. G. N.	597
Nogmaals de verdere vorming van officieren bestemd voor de personeelsdienst, door T. v. d. Berg, Kapitein pl. staf	600
Richtlijnen voor Patrouille-commandanten, door C. de Ruiters, Kapitein der Infanterie	603
Straalaandrijving en raketten, door K. A. de Vries, Kapitein der Infanterie K.N.I.L.	607
Boekbesprekingen	619

DAGORDER

van hare majesteit koningin wilhelmina

Bij het neerleggen van mijn regeering wensch ik een persoonlijk woord van afscheid te richten tot U, strijdkrachten ter zee, te land en in de lucht.

Gedurende de lange jaren mijner regeering heb ik steeds staat op U kunnen maken.

In den strijd, dien gij schouder aan schouder met onze bondgenooten — en ik denk bovendien aan onze visschers en koopvaarders — hebt gestreden voor de bevrijding van ons vaderland en van Indonesië, hebben plichtsbetrachting en opofferingsgezindheid U gekenmerkt.

Thans terwijl de opbouw van vloot, leger en luchtmacht nog lang niet is voltooid, wordt een zware taak verricht door onze strijdkrachten in Indonesië voor het herstellen en behouden van orde en rust. Ook deze taak is vol ontberingen en eischt voortdurend offers, doch ook hier geeft gij alles wat van U gevraagd wordt.

Ik heb mij steeds één met U geweten. Uw verrichtingen hebben mij trotsch op U doen zijn. Weest verzekerd, dat uw lotgevallen mijn belangstelling zullen blijven behouden.

Ik vertrouw dat gij onder de regeering van Koningin Juliana het vaderland even trouw zult dienen, als tijdens mijn bewind.

Moge Gods zegen steeds met U zijn.

WILHELMINA.

4 September 1948.

DAGORDER

van hare majesteit koningin Juliana

Strijdkrachten van het Koninkrijk, waar ter wereld gij U ook moogt bevinden.

Gedurende de regering mijner Moeder hebt gij het Vaderland steeds gediend op een wijze harer waardig. Vredelievend van aard, hebt gij getoond, dat gij verbeten kunt strijden voor vrijheid en gerechtigheid; indien dit nodig is, zelfs tegen een overmachtige vijand.

Wat ik van mijn echtgenoot, die als bevelhebber der Nederlandse strijdkrachten U aanvoerde bij de bevrijding van ons land, en nu als inspecteur-generaal in nauwe aanraking met U is, steeds over U hoorde, heeft mij met trots vervuld.

Nog altijd worden van U, strijdkrachten in Indonesië, grote offers gevraagd. Na de moeilijke jaren van oorlog en bezetting zijt gij thans voor geruime tijd ver van huis en gezin. Te meer waardering heb ik daarom voor uw toewijding, zelfbeheersing en plichtsbetrachting bij het vervullen van uw taak.

Bij het aanvaarden van het koninklijk gezag spreek ik de verwachting uit, dat alle strijdkrachten in de toekomst, evenals in het verleden, eensgezind en toegewijd hun beste krachten zullen geven voor de belangen van het Rijk.

Ik reken op uw trouw.

JULIANA.

4 September 1948.

Aan Hare Koninklijke Hoogheid
PRINSES WILHELMINA

De strijdkrachten ter zee, te land en in de lucht hebben in diepe bewogenheid kennis genomen van de afscheidswaarden tot hen gericht.

In de vijftig jaren waarin Uwe Koninklijke Hoogheid het oppergezag over hen voerde waart gij hen tot lichtend voorbeeld en voortdurende bron van bezieling.

De strijdkrachten zeggen U hiervoor eerbiedig dank, betuigen U hun onveranderlijke liefde en wensen U Gods zegen op Uw verder levenspad.

SCHOKKING,
Minister van Oorlog,
Minister van Marine a.i.

Aan Hare Majesteit
KONINGIN JULIANA

De strijdkrachten van het Koninkrijk zeggen Uwe Majesteit eerbiedig dank voor de woorden bij de aanvaarding der Regering tot hen gericht.

Zij gevoelen diep de grote verplichting, die het door U in hen gestelde vertrouwen oplegt en zullen, met Gods onmisbare hulp, alles doen wat in hun vermogen is om zich dit vertrouwen waardig te tonen.

Zij betuigen Uwe Majesteit hun gevoelens van onwankelbare verknochtheid en trouw.

SCHOKKING,
Minister van Oorlog,
Minister van Marine a.i.

Onze nieuwe Minister van Oorlog Zijne Excellentie
Mr W. F. Schokking

Ruim twee jaar na het overnemen van de portefeuille van Oorlog, droeg Luitenant-Kolonel A. H. J. L. Fiévez op 7 Augustus 1948 deze portefeuille en mede die van Marine, waarmede hij ad interim was belast, over aan Mr W. F. Schokking, die zodoende de vierde Minister van Oorlog na de bevrijding is geworden.

Minister De Quai bracht de weinige in Engeland gevormde bouwstenen voor de restauratie der Koninklijke Landmacht naar Nederland over, Minister Meijnen legde de grondslagen voor het vernieuwde leger, Minister Fiévez bouwde op deze grondslagen voort. Deze bouw kon zich echter allerm minst volgens een vast plan regelmatig voltrek-

ken. Integendeel stelde de situatie in Indonesië telkens andere eisen, terwijl de zich boven Europa samen pakkende wolken dwongen ook hier voorzorgsmaatregelen te tref-

**BIJ HET AFSCHEID
VAN
MINISTER FIEVEZ**

fen. Dit eiste van de bewindsman het tegen elkaar afwegen van belangen, beslissingen van verstrekkende aard en het aanvaarden van grote verantwoordelijkheden. Gevoegd bij de zorgen van het algemene regeringsbeleid en de belasting gedurende een groot deel van

zijn ambtsperiode met de leiding van het Ministerie van Marine, maakte dit de taak van Minister Fiévez uitzonderlijk zwaar. Hij heeft deze taak met ere en grote bekwaamheid vervuld. Het zal hem tot voldoening stemmen dat gedurende zijn bewind de West-Europese samenwerking, die door hem krachtig is bevorderd, tot stand kwam en daarmede de mogelijkheid onze defensie een reële grondslag te verschaffen. Het leger blijft Minister Fiévez dankbaar voor de in moeilijke omstandigheden gegeven leiding en betreurt slechts dat het vervuld hebben van het hoogste staatsambt er toe heeft geleid, dat een bij uitstek kundig officier aan de gelederen is komen te ontvallen.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

van het

Ministerie van Oorlog

*Ministeriële kennisgeving van 6 Augustus 1948,
Kabinet nr. 58.*

DAGORDER

Bij het neerleggen van mijn ambt dank ik U allen, die deel uitmaken van de Koninklijke Landmacht voor Uw onvermoeide medewerking aan de wederopbouw van ons Leger. In het bijzonder gaat mijn dank uit naar al degenen die onder zo moeilijke omstandigheden hun plicht vervullen bij het herstel en de handhaving van recht en orde.

Moge Gods zegen rusten op U en Uwe gezinnen en op Uw werk.

DE MINISTER VAN OORLOG,

A. H. L. J. FIEVEZ.

UIT DE LEGERORDERS

Nr. 200 L-LM — Namen van kazernes.

In De Militaire Spectator van Augustus 1948, nr. 8, leze men op blz. 450, rechter kolom, 11e regel, in plaats van Prins Willem II kazerne. **Prins Willem III kazerne.**

Nr. 242 L-LM — Declareren voor het gebruik van een eigen auto.

Door de Minister van Financiën wordt erop gewezen, dat het veelvuldig voorkomt, dat ambtenaren, die in het bezit zijn van een eigen auto, dit voertuig doen besturen en/of doen schoonhouden of zelfs nog verder doen verzorgen door personen, gewoonlijk ondergeschikten, die eveneens door het Rijk worden bezoldigd. Aan dit euvel moet een einde komen. Het spreekt immers vanzelf, dat, wanneer voor het gebruik van een eigen auto reeds vergoeding wordt gegeven, het beslist onjuist is, dat voor het gebruik van dezelfde auto nog eens langs een andere weg kosten ten laste van het Rijk worden gebracht.

In verband met het vorenstaande dient met ingang van heden op de declaraties van de kosten voor het gebruik van een eigen auto de declarant uitdrukkelijk te verklaren, dat het besturen van zijn auto niet werd opgedragen aan een

chauffeur, wiens salaris ten laste van het Rijk komt.

Indien blijkt, dat op een declaratie een onjuiste verklaring terzake is afgelegd, zal niet worden nagelaten tegen de desbetreffende ambtenaar strenge maatregelen te nemen, terwijl eventuele vergoedingen, die reeds zijn ontvangen, terstond zullen worden teruggevorderd en onmiddellijk moeten worden terugbetaald.

Nr. 244 L-LM — Onderscheidingsteken 41e Zelfstandige Infanterie brigade.

De Minister van Oorlog,

Overwegende de wenselijkheid voor het personeel, behorende tot de 41e Zelfstandige Infanterie brigade een mowonderscheidingsteken vast te stellen;

overwegende voorts, dat het wenselijk is voor het personeel dat tegelijk met de brigade, doch buiten het verband van deze brigade wordt uitgezonden, eveneens een gelijkvormig onderscheidingsteken vast te stellen;

bepaalt:

Het personeel, behorende tot de in de aanhef dezes genoemde onderdelen, zal op de rechterbovenmouw van de overjas, de jas dagelijkse tenue en de veldblouse een cirkelvormig embleem

dragen, zodanig aangebracht dat het middelpunt 7,5 cm onder de schouder-naad zal liggen.

Het embleem heeft een middellijn van 5 cm en zal zijn vervaardigd van bronskleurig metaal. Het embleem dat het getal 41 tot uitdrukking wil brengen, bestaat uit een gestyleerd klaverblad van vier met daarachter één verticaal staande bajonet. Het klaverblad en de bajonet aangebracht op een cirkelvormig geribde ondergrond.

Nr. 247 L — Aanvraag stafkaarten.

Aangezien het wenselijk is gebleken, nadere regelen voor de kaartverstreking vast te stellen wordt, onder verwijzing naar de L.O. 1946 nr. 147, het onderstaande ter kennis gebracht van alle commandanten.

I. De kaartverstreking wordt onderscheiden in.

- a. driemaandelijke verstreking;
- b. tussentijdse verstreking;
- c. onmiddellijke verstreking.

ad a. Aan het eind van elk kwartaal kunnen Cn van onderdelen een aanvraag indienen voor vernieuwing of aanvulling van de onder hun verantwoordelijkheid berustende, voor oefeningsdoeleinden bestemde voorraad Stafkaarten.

ad b. Tussentijdse aanvragen dienen uitsluitend in urgente omstandigheden (spoed- of bijzondere opdrachten) te worden ingediend.

ad c. Deze aanvragen hebben alleen plaats, voor het geval oefeningen worden gehouden binnen het Mil. Gewest in terreinen gelegen niet in de omgeving van het eigen garnizoen.

De aanvraag dient gericht te worden tot de Bevelhebber van het Mil. Gewest, die de benodigde voorraad stafbladen bij zijn Staf heeft doen opslaan.

II. In iedere aanvraag dient te zijn aangegeven:

- a. de bestemming (doel der te houden oefeningen) der kaarten.
- b. sterkte van het personeel waarvoor de kaarten bestemd zijn (leerlingen en instructeurs);
- c. in verband met de beperkte voorraad aanwezige kaarten het scherp bepaalde minimum nodig geachte kaarten;
- d. datum van de vorige aanvraag tot verstreking.

III. Aanvraag om inlichtingen betreffende voorradige soort, schaal en uitvoering der kaarten te richten tot Sectie G 1 (M.A.O.) van de Generale Staf.

I.v.m. de beperkte kaartenvoorraad dient de uiterste zuinigheid betracht te worden.

Als norm dient te worden aangehouden maximum één kaart per peloton.

Nr. 269 L-LM — Gebruik van kogelpuntpennen (ball-pointpennen).

Aangezien gebleken is, dat het gebruik van z.g. kogelpuntpennen (ball-pointpennen) aanleiding geeft tot bezwaren, omdat het daarmee vervaardigde schrift na verloop van tijd verbleekt of zelfs geheel verdwijnt, acht ik het noodzakelijk, dat het toepassen van dit schrift in alle stukken wordt nagelaten.

Het gebruik van deze pennen in de militaire administratie en briefwisseling wordt mitsdien **verboden**.

Nr. 273 L-LM — Regeling gebruik personenautomobielen.

Met intrekking van het gestelde in mijn beschikking van 9 Juni 1947, Militair Kabinet Nr. 52 (L.O. 1947 Nr. 204) en van 25 September 1947, Militair Kabinet Nr. 53 (L.O. 1947 Nr. 326) geldt ten aanzien van het gebruik van personenautomobielen de volgende regeling.

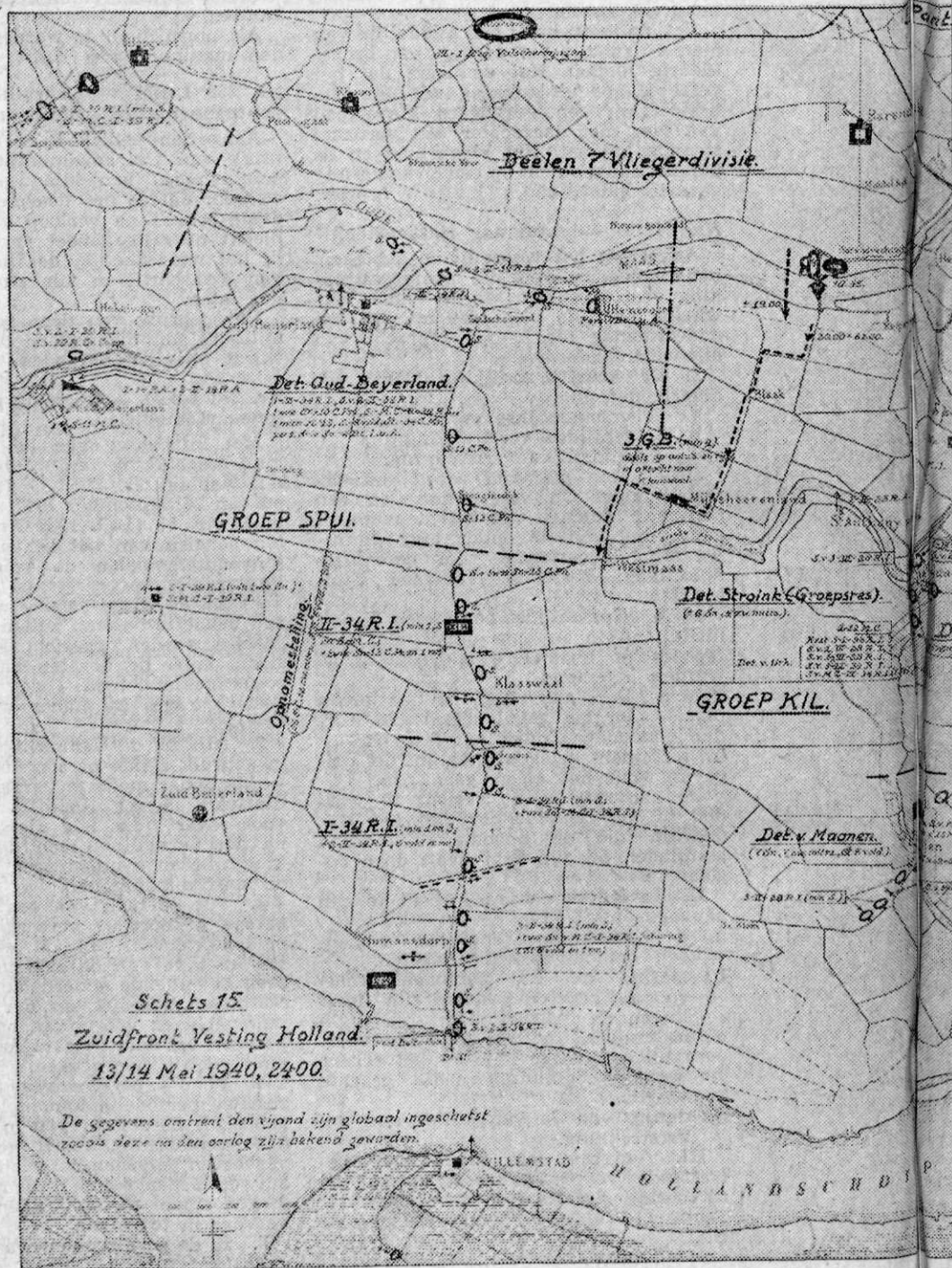
1. In de garnizoenen, waarin hieraan behoefte bestaat, zullen garnizoensgarages worden opgericht. Deze garages staan onder de bevelen van de garnizoenscommandanten; de organisatie dezer garages zal nader worden vastgesteld.

2. Alle bij de Koninklijke landmacht in gebruik zijnde personenautomobielen — hieronder mede te verstaan H.U.P.'s, Staffcars en z.g. Utilities — moeten, voor zover zulks nog niet is geschied, na het verschijnen van deze beschikking worden overgedragen aan de garnizoenscommandanten.

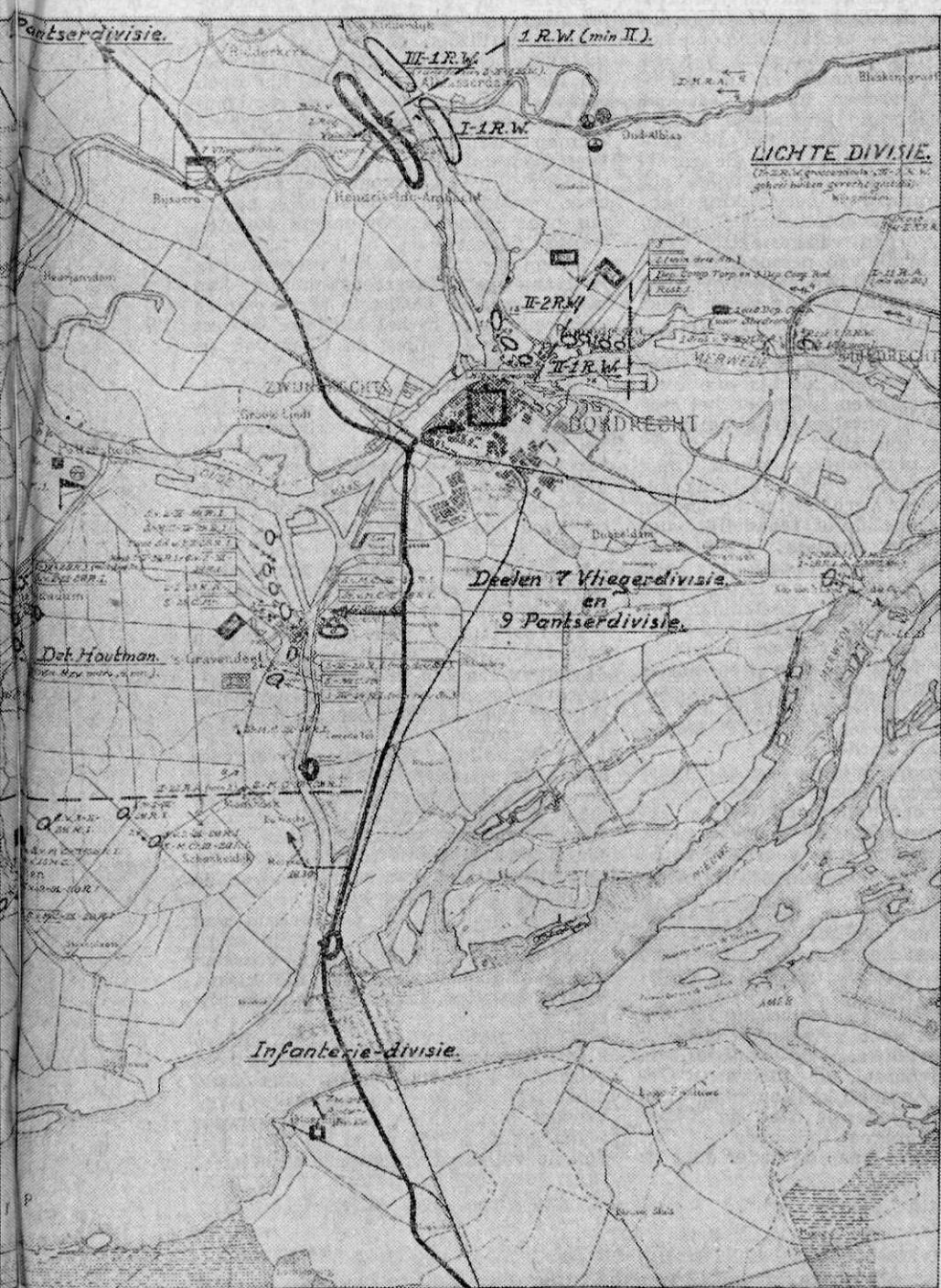
3. Tot de taak van een garnizoensgarage behoort de verzorging van het personenvervoer, in de eerste plaats ten behoeve van de zich in het garnizoen bevindende onderdelen, staven, inrichtingen, bureaux, enz. der Koninklijke landmacht en voorts van het personenvervoer, dat door de garnizoenscommandant wordt opgedragen.

4. Voor personenvervoer zullen slechts personenautomobielen worden gebezigd, als omschreven in punt 2 van deze beschikking, tenzij het aantal te vervoeren personen het economisch verantwoord maakt andere dan onder punt 2 genoemde motorrijtuigen voor het vervoer in te zetten.

5. In de garnizoenen, waar zich geen

Behoort bij artikel „Nederland's Verdediging“

ed tegen de Duitse aanval" op blz. 574 e.v.

garnizoensgarages bevinden, wordt de onder punt 3 bedoelde taak vervuld door een — door de Chef van de Generale Staf te bepalen — aantal automobielen, hetwelk ter beschikking staat van de garnizoenscommandanten en in onderhoud wordt gegeven bij een tot het garnizoen behorend onderdeel.

6. Voor de commandanten der garnizoensgarages, alsmede voor de garnizoenscommandanten, die ingevolge het gestelde in punt 5 de beschikking hebben over personenautomobielen, zullen instructies worden vastgesteld.

7. Het gebruik van personenautomobielen moet worden beperkt tot het voor de goede uitvoering van de dienst strikt noodzakelijke.

Mitsdien wordt bepaald:

a. Militairen kunnen voor het maken van dienstreizen slechts dan over een auto beschikken, wanneer het reizen per trein of autobus **strijdig met het dienstbelang** zou zijn.

b. Voor plaatselijk verkeer mag slechts van auto's worden gebruik gemaakt, wanneer verplaatsing op andere wijze **niet mogelijk of schadelijk voor het dienstbelang** zou zijn.

c. Het gebruik van dienstauto's voor het halen en brengen naar bureaux en voor representatieve doeleinden is slechts toegestaan in die gevallen, waarin naar het oordeel van de Bevelhebbers in de Militaire Gewesten en in hogere instantie naar het oordeel van de Chef van de Generale Staf bijzondere omstandigheden dit in het belang van de dienst vorderen.

d. Zonder machtiging van de Minister mogen geen dienstauto's voor dienstreizen naar het buitenland worden gebruikt. De beperkingen, bedoeld onder a, b en c, gelden niet voor opperofficieren en leden van de Legerraad, geen opperofficier zijnde.

8. Het gestelde in de voorgaande punten is van gelijke toepassing op burgerambtenaren en ander burgerpersoneel, ressorterende onder het Ministerie van Oorlog.

Het is niet van toepassing op de auto's, welke voor persoonlijk gebruik zijn toegewezen aan de Minister, de Secretaris-Generaal, de Inspecteur-Generaal der Koninklijke Landmacht, de Chef van de Generale Staf, de Kwartiermeester-Generaal, alsmede — het geval dienende — aan de nader door de

Minister aan te wijzen autoriteiten.

9. De betreffende garnizoenscommandant zal voor de garnizoensgarage in zijn garnizoen of voor de ter beschikking gestelde personenautomobielen, als bedoeld in punt 5, een lijst doen opmaken van autoriteiten en commandanten, die met **voorrang** van een auto kunnen gebruik maken, zulks met dien verstande, dat alle auto's, voor zover de op deze lijst voorkomende personen deze voertuigen niet persoonlijk benutten, naar behoefte voor andere diensten worden ingezet.

Indien ter zake van het verlenen van voorrang geen overeenstemming kan worden bereikt, beslist in eerste aanleg de bevelhebber in het Militaire Gewest en in tweede aanleg de Chef van de Generale Staf.

10. **Jeeps** kunnen tot het strikt nodige aantal bij bepaalde organisaties blijven ingedeeld, doch verbonden aan het onderdeel en niet aan een bepaalde functionaris. Deze voertuigen mogen **uitsluitend** worden gebruikt bij en ten behoeve van oefeningen, alsmede bij het verlenen van militaire bijstand.

Nr. 275 L-LM — Reizen per Nederlandse Spoorwegen op vervoerbewijs en tegen verminderd tarief.

Ter aanvulling van het gestelde in L.O. 1948, Nr. 12 wordt ter kennis van de onderdelen van de Koninklijke Landmacht gebracht, dat met ingang van **1 October 1948** de volgende regeling van kracht wordt:

a. De militair, die van een **vervoerbewijs** is voorzien, dient te reizen in de klasse, waarin hij voor de dienst moet reizen en welke op dit vervoerbewijs staat vermeld. Suppleren voor een hogere klasse is misdien verboden met uitzondering van suppleren van de 2e klasse naar de 1e klasse.

b. De militair, die op vertoon van zijn legitimatiebewijs tegen gereduceerd tarief reist, mag zich daartoe voorzien van een plaatsbewijs voor die klasse, waarin hij voor dienst zou moeten reizen.

c. De militair, die in een andere klasse dan waarin hij voor dienst moet reizen, wil plaats nemen, doet hiermede afstand van zijn recht op vrij vervoer (c.q. van de gunst van vervoer tegen gereduceerde prijs) en dient alsdan de volledige vrachtprijs te betalen.

Publicaties van Sectie G 8 van het Hoofdkwartier van de Generale Staf uit het in bewerking zijnde stafwerk

NEDERLAND'S VERDEDIGING TEGEN DE DUITSE AANVAL

De Krijgsverrichtingen op het Zuidfront van de Vesting Holland (XXI)

De krijgsverrichtingen West van de Dordtse Kil van 10 Mei 12.00—14 Mei 7.00. (Vervolg.)

Zie schetsen 13 en 15.

De Krijgsverrichtingen op 12 Mei. (Vervolg.)

Langs het *Oude Maasfront* vlamde nu en dan het infanterievuur op. Tegen de strekking van het hem in de morgen van 12 Mei schriftelijk door C.-groep Kil verstrekte bevel (zie *bijlage G* bij XX) bepaalde C.-3 G.B. zich bij de verdediging van het hem toevertrouwde vak vrijwel tot de daarin gelegen *hefbrug bij Barendrechtseveer* met de onmiddellijke omgeving en deed twee zijner drie compagniën — wier gevechtskracht echter gering was — in tweede linie blijven en aldaar naar Oost en West front maken.

Een verzoek aan de Groepscommandant om versterking kon uiteraard niet worden ingewilligd. In de Groep Kil was het *Oude Maasfront*, waar de geringste activiteit heerste, naar verhouding het minst zwak bezet.

In verband met een door C.-Groep Kil telefonisch ontvangen mededeling van de Burgemeester van Heerjansdam, dat zich aldaar geweren en munitie van de burgerwacht bevonden, droeg deze C.-3 G.B. in vorenbedoeld bevel tevens op een patrouille de *Oude Maas* te doen oversteken, deze wapenen te halen en hiermede manschappen, die op 11 Mei hun geweer hadden verloren, weder te bewapenen.

Een en ander werd uitgevoerd door een patrouille onder bevel van een dpl. sergeant van 4-V Aut. Bat. en had zonder stoornis plaats. 1-II-23 R.A. loste, op bevel van de Majoor C-3 G.B. af en toe een schot, teneinde de vijand aan de overzijde van de *hefbrug* te verontrusten. Daar de Bt.C. meende, dat zijn batterij door een vijandelijk vliegtuig was onderkend, deed hij haar, met behoud van de hoofdrichting, met mankracht weder van stelling veranderen.

Bij de *hefbrug te Spijkenisse*, in het vak *Hellevoetsluis* der Groep Spui, opende de vijand omstreeks 12.30 een krachtig granaatvuur, waardoor een onderofficier van 39 R.I. sneuvelde, terwijl vijandelijke vliegtuigen laag over de stelling van het daar geplaatste detachement (een sectie van 1-II-34 R.I., een sectie van 3-I-39 R.I. en een sectie van 11 M.C.) vlogen.

Omstreeks een uur later deed de vijand met bootjes een overgangspoging, doch ging voor het vuur der verdedigers terug. De res. Majoor,

C.-vak Hellevoetsluis, versterkte de brugbezetting daarop eerst met een sectie mariniers (Mob. sectie Maritieme middelen) uit Hellevoetsluis en loste haar tegen de avond af door 3-I-39 R.I. (min één S.), onder een Res. Kapitein, versterkt met een sectie der M.S.-I-39 R.I. en een door de Groepscommandant gezonden stuk van 34 C.Mr.

Op het *Zeefront* en *Zuidfront* van de *Groep Spui* bestond nergens aanraking met de vijand. De door 3-I-39 R.I. verlaten stellingen bij de haven van Hellevoetsluis¹⁾ werd bezet door personeel van het det. V.L.K.Vd. Haringvliet W. met de mitrailleurs uit de vaartuigen. Het door 1-II-34 R.I. (met twee sectiën van 11 M.C.), bij het vertrek naar de Groep Kil verlaten vak Oudenhoorn werd niet weder bezet. Op het Zee- en Zuidfront van de Groep Spui bleven derhalve: op het *Zeefront*: 2-I-39 R.I. en de 39 Res. Grens Comp. (min een sectie te Ouddorp op Goedereede) in hun oorspronkelijke stellingen;

te *Hellevoetsluis*: C.-I-39 R.I. met een sectie van 1-II-34 R.I., een sectie van 3-I-39 R.I., twee stukken van 11 M.C. en het personeel van het det. V.L.K. Vaartuigendienst Haringvliet W., voorts de mobiele sectie uit de maritieme middelen (mariniers);

te *Zuid-Beyerland*: het detachement Zuid-Beyerland, bestaande uit II-34 R.I. (min 1,2 en S.-M.C.; + een stuk van 34 C.Mr. en twee Sn.-13 C.Pn);

te *Numansdorp*: het detachement Numansdorp, bestaande uit I-34 R.I. (min 1 en 3); 2-II-34 R.I., een sectie van 11 M.C., een stuk van 34 Bt. 6 veld en een stuk van 34 CMr, het det. V.L.K. Haringvliet O. en het det. Zinkschepenversperring Hellegaten.

Totaal de waarde van ruim twee bataljons op een front van ruim 90 km, dat echter vooralsnog nergens werd bedreigd.

In de *Groep Kil* was het Zuidfront West van Strijensas, omstreeks 18 km, geheel ontruimd. Bij Strijensas bevonden zich een sectie, een sectie zw. mitrs. en een stuk van 6 veld.

In het *Bruggenhoofd Willemstad* had een Res. Kapitein C.-M.C.-I-39 R.I., die aldaar het daadwerkelijk commando voerde, in opdracht van C.-Groep Spui 12 Mei om 11.00 en nogmaals om 16.00 verbinding gezocht met de in westelijk Noordbrabant opgemarcheerde Franse troepen en de laatste maal tevens, namens C.Vg.H., die door C.-groep Spui ter zake was onderricht, inlichtingen verstrekt omtrent de toestand op het Zuidfront, bij Dordrecht en bij Rotterdam.

Hierbij bleek, dat zich in westelijk Noordbrabant o.m. de verkenningsafdeling bevond der Franse 12e Gemotoriseerde divisie onder Luitenant-kolonel M o s l a r d²⁾, die door België en Zeeuwsch-Vlaanderen naar de eilanden Walcheren en Zuid-Beveland was opgerukt.

De afdeling stond met het gros front Oost met de linkervleugel te Standaardbuiten. Een linkerflankdekking bestaande uit de 1-12 G.R.D.I.

1) Zie schets 1a.

2) Naar later is gebleken vormde deze verkenningsafdeling, met die der 1e Gemotoriseerde divisie de „Groupement Beauchaine” (van 10 eskadrons met hulpwapens) waarvan enige bevelen — betrekking hebbende op een eerder stadium van de opmars — zijn gepubliceerd in „Het Duitse Witboek betreffende Nederland en België (documenten Nos 16 t/m 18).

De „Groupement” stond onder bevel van Kolonel de Beauchaine, die zijn commandopost te Bergen op Zoom vestigde.

(„Groupe de reconnaissance de division d'infanterie") van 1 eskadron motorrijders en 1 eskadron zware inf. wapenen, stond front Noord achter Dintel en Mark met detachementen te Dintelaas, Dinteloord en Stampersgat. De commandopost van Luit-Kolonel Moslard was gevestigd te Oudemolen (N. van Bergen op Zoom).

Omstreeks 20.00 deed laatstgenoemde de Res. Kapitein C.-M.C.-I-39 R.I. naar de brug te Dinteloord ontbieden en verzocht hem de linker-vleugel van zijn stelling, bij de sluis van Dintelsas, over te nemen, daar de Franse troepen meer front Cost moesten maken. Na verkregen toestemming van C.-groep Spui marcheerde deze Kapitein met een detachement bestaande uit de bezetting van het fort Sabina (een sectie van 1-I-39 R.I. met een stuk van M.C. I-39 R.I.) en een aantal door hem verzamelde manschappen afkomstig uit de Peeldivisie (omstreeks een sectie tirailleurs met een zw. mitr.) naar Dintelsas en trad aldaar onder de bevelen van Luit-Kolonel Moslard. Hoewel zulks op 13 Mei plaats greep, zij in dit verband vermeld, dat meergenoemde kapitein die dag om 10.30 van zijn Franse commandant schriftelijk bevel kreeg terug te trekken op Steenberg en z.n. op Bergen op Zoom.

Dit laatste geschiedde in de avond van die dag, in verband met een overhaaste terugtocht der Fransen. Te Bergen op Zoom ging het contact met de Franse troepen verloren, waarna de Kapitein, met de zich nog bij hem bevindende manschappen, via Antwerpen 16 Mei bij het restant van 6 G.B. te Aardenburg aansloot. In het Bruggenhoofd Willemstad bleven derhalve onder een andere Reserve-Kapitein, de feitelijke Commandant van het Bruggenhoofd: 1-I-39 R.I. (min twee sectiën) met 1½ sectie van M.C.-I-39 R.I. te Willemstad en een sectie van 1-I-39 R.I. met een stuk der M.C. op fort „de Hel”.

Samenvattende kan worden gezegd, dat de 12e Mei voor de *Groep Kil* een dag was van grote onzekerheid.

Uit de richting Dordrecht hoopte men de Lt. Div. aan de Kil te zien verschijnen. De gehele krachtsinspanning, waartoe de Groep nog in staat was, werd op het bevorderen van dit doel gericht. De gespannen verwachting werd door de binnenkomende berichten echter telkenmale teleurgesteld, doch leefde weer op, toen tegen middernacht eindelijk contact met de gevechtsleiding der Lt. Div. werd verkregen.

Uit het zuiden hoopte men de Franse troepen eindelijk over de Moerdijkbrug te zien oprukken. Ook deze bleven uit. Daarentegen werd de brug in de late namiddag overschreden door een pantsercolonne, waarvan de nationaliteit onzeker bleef, doch die vermoedelijk Duits was.

In de namiddag vertoonden zich voorts een negental Britse jagers boven het Zuidfront, die echter spoedig weder verdwenen. De Duitse heerschappij in de lucht bleef ongebroken.

De verkregen aanvulling van artilleriemunitie voorkwam nog juist de uitschakeling van het meest werkzame wapen dat de Groepscommandant nog was gebleven. Bij de troepen, die reeds bijna 3 etmalen in actie waren, begonnen zich verschijnselen van oververmoeidheid te vertonen.

Op het *overige Zuidfront* hadden, zoals is gebleken, W van de Kil geen gevechtshandelingen van betekenis plaats.

d. De krijgsverrichtingen op 13 Mei¹⁾.

Zoals t.a.p. vermeld ontwierpen de Chefs der Staven van de Lt. Div. en de Groep Kil te middernacht van 12/13 Mei een *operatieplan voor de 13e Mei* waarbij de Groep Kil de actie der Lt. Div. op het Dordtse eiland als volgt zou steunen.

a. Uitbreken bij Wioldrecht en Amstelwijck nemen zodra de aanval der Lt. Div. zou zijn ingezet (te rekenen op 5.30).

b. Met de artillerie de stoot der Lt. Div. naar Tweede Tol voorbereiden en op de flanken beschermen door:

met de 25 Afd. A. Willemsdorp onder storend vuur te houden;

met I-23 R.A. (drie batterijen) vijandelijke verzetshaarden bij Zeehaven en Krispijn onder storend vuur te houden, om vervolgens (na 5.30) de aanval op Amstelwijck te steunen;

met II-23 R.A. (min 1; rest één batterij) van 4.00—5.30 storend vuur te brengen op het complex Tweede Tol om vervolgens eveneens de aanval op Amstelwijck te steunen.

De Groepscommandant besloot, na zijn goedkeuring aan het vorenstaande te hebben gehecht, voor de aanval op Amstelwijck een *detachement*, ter sterkte van omstreeks een bataljon, te vormen onder bevel van een Majoor der Infanterie en voorts bestaande uit:

1-II-34 R.I. (min een S.) onder een Res.-Kapitein;

3-I-34 R.I. (min een S.) onder een Res.-Kapitein;

4-3 G.B. (min een S.) onder een Res.-Kapitein;

een mitrailleurcompagnie à 3 sectiën, nl. de 4e sectie der M.C.-III-28 R.I. à 2 stukken en twee sectiën van 11 M.C. à 2 stukken, totaal derhalve 6 stukken, onder een Res. Kapitein, C.-M.C.-III-28 R.I.;

twee mortiersectiën, respectievelijk van 28 C.Mr. en 34 C.Mr.

Van deze troepen behoorden de uit de Groep Spui verkregen compagnieën van 34 R.I. en sectiën van 11 M.C., benevens de commandogroep en éne sectie der M.C.-III-28 R.I., tot de Groepsreserve te Maasdam, die daarna nog slechts bestond uit drie tirailleursectiën en één sectie zw.mitr. Eerstbedoelde onderdelen werden gealarmeerd en ontvingen bevel zich zo spoedig mogelijk in de auto's, waarmede de troepen uit de Groep Spui waren gekomen, naar 's Gravendeel te verplaatsen. De compagniescommandanten werden voor het ontvangen van bevelen onverwijd daarheen gedirigeerd.

Teneinde daarna weder een *groepsreserve* van enige betekenis te vormen, beval de Groepscommandant de C.-3 G.B. het detachement (drie tirailleursectiën en drie zw. mitr.) dat van de vroege morgen van 10 Mei af de Barendrechtse brug verdedigde²⁾, uit het front te nemen en naar Maasdam te dirigeren. C.-3 G.B. gaf aan dit bevel met veel vertraging uitvoering zodat het detachement eerst te 14.00 te Maasdam aankwam. Het was toen bijna 3½ etmaal in voorste linie geweest.

Om 23.55 gaf de Chef van de Staf der Groep Kil de A.C. telefonisch aanwijzingen omtrent de *voor te bereiden vuren*, begaf zich daarop per auto naar 's Gravendeel en gaf hier 13 Mei 0.30 aan de Majoor, detachements Commandant, en de Gr. A.C., het schriftelijk vastgelegde *aanvalsbevel* (Zie *bijlage H*).

¹⁾ Zie *schets* 13 in Aprilnr. 1948 en *schets* 15.

²⁾ Zie Aprilnr. 1947 blz. 187 en Julinr. 1948 blz. 391.

Volgens dit bevel moesten de beide compagniën van 34 R.I., onderscheidenlijk versterkt met twee sectiën zw.mitr. en één sectie zw.mitr., op uur U uitbreken uit het door 4-3 G.B. gevormde bruggenhoofdje bij Wioldrecht, zich meester maken van Amstelwijk en dit vervolgens vasthouden, front makende naar Noord, Oost en Zuid. Het uitbreken moest worden gesteund door vuur uit het bruggenhoofdje en van de beide mortiersectiën, terwijl voorts rechtstreekse steun zou worden verleend door 2-I-23 R.A., opgesteld N. van 's Gravendeel.

Nadat de onderdelen uit Maasdam om 4.45 te 's Gravendeel waren ontladen en een afwachtingsopstelling hadden ingenomen en de verdere bevelsuitgifte in gang was, begaf de Chef van de Staf zich weder naar de commandopost te Puttershoek.

Bij de *artillerie* werden met grote voortvarendheid de vereiste *voorbereidingen* getroffen. Om 0.30 en 0.35 gaf de Gr. A.C. I en II-23 R.A. bevel tot de vereiste stellingverandering met verandering der hoofdschuitsrichtingen van de batterijen; te 0.40 kreeg de 25 Afd. A. bevel de storende vuren op Willemsdorp voort te zetten; te 1.00 en 1.30 ontvingen Cn. II en I-23 R.A. de schietopdrachten. Bij 3-I-23 R.A. werden de stukken versleept met een landbouwtrekker; bij 2-I-23 R.A. kon zulks met handen geschieden, al vereiste dit de nodige inspanning daar enige sloten en greppels moesten worden overwonnen.

Al deze voorbereidingen werden echter doorkruist, doordat de Generaal-Majoor Chef van de Staf der Landmacht van het A.H.K. te 1.50 persoonlijk en rechtstreeks C.-groep Kil opbelde en hem beval onmiddellijk met alle beschikbare artillerie het vuur op de Moerdijkbruggen te leggen en dit vuur uit alle macht voort te zetten.¹⁾

De in gang zijnde artilleristische voorbereidingen moesten derhalve worden omgegooid, het bevel tot stellingverandering wederom worden gewijzigd. De aan de Lt. Div. gegeven belofte van vuursteun kon niet worden nagekomen. Teneinde de Lt. Div. echter niet geheel in de steek te laten, besloot de Groepscommandant de uitval uit Wioldrecht door te zetten en het beloofde artillerievuur op het complex Tweede Tol toch te doen uitbrengen, doch hieraan slechts te doen deelnemen door 2-I-23 R.A. (opgesteld N. van 's Gravendeel), die niet op de Moerdijkbruggen kon vuren, en door 3-I-23 R.A. (de oorspronkelijke middenbatterij) voor wie dit, uit de reeds ingenomen stelling, evenmin mogelijk was. Er resten dus voor het vuur op de Moerdijkbruggen 1-I-23 R.A., 2-II-23 R.A. en de 25 Afd. A. Te 2.00 beval de Gr. A.C. de stellingverandering van eerstgenoemde batterij te onderbreken, de batterij weder in de verlaten stelling terug te zetten en het vuur te openen op het midden van de verkeersbrug over het Hollandschdiep. Te 2.10 ontving C.-II-23 R.A. bevel de stellingverandering zijner batterij zo snel mogelijk te voltooien en het vuur te openen op het midden van de spoorbrug. Te 2.16 volgde het bevel aan de 25 Afd. A. onmiddellijk het vuur op beide bruggen te leggen en deze z.m. te vernielen. Te 2.35 volgde nog een regeling voor de vuurstoten.

Te 2.55 opende de 25 Afd. A. het vuur; te 3.30 volgde 1-I-23 R.A.; 2-II-23 R.A. viel enige tijd later in.

1) Dit bevel vond zijn grond in het op het A.H.K. binnengekomen bericht, dat een Duitse pantserdivisie door de Langstraat naar de Moerdijkbruggen in opmars was.

Het vuur van 1-I-23 R.A. werd geleid door een Res. 1e Luitenant met een U.K.G. toestel bij „Bouwlust” opgesteld, dat van laatstgenoemde batterij door een ander Res. 1e Luitenant uit de korenmolen te Strijen.

Om 4.00 begon 3-I-23 R.A. de artilleristische voorbereiding tegen het complex Tweede Tol. Op dit uur donderde dus het geschut weder op de gehele westelijke Kijloever. De 25 Afd. A. vuurde vrijwel met inzet van de laatsie krachten. Niet alleen geraakte het personeel uitgeput, doch ook het materiaal begon het meer en meer op te geven. Bij de 1e (rechter) batterij was één stuk reeds uitgevallen; bij de 2e (midden) batterij vielen nacht 12/13 Mei twee stukken uit (één der stukken omdat een slagpijpje in het sluitstuk bleef zitten, het andere stuk wegens vernieling der beddingplanken); bij de 3e (midden) batterij viel in de loop van de morgen van 13 Mei een der twee nog intacte stukken uit. Er bleven dus 6 van de 12 stukken over.

Bij het aanbreken van de dag van 13 Mei zagen de artilleriewaarnemers dat gemotoriseerde colonnes, rijdende met grote afstanden tussen de voertuigen en met grote snelheid, de verkeersbrug begonnen over te trekken.

Zoals de A.C. trouwens reeds had voorzien, hadden — ondanks de goede waarneming — noch het vernielingsvuur der granaten van 15 I.24,¹⁾ noch het storende vuur der granaten van 7 veld de gewenste uitwerking. De onvermijdelijke spreiding deed vele projectielen in het water terecht komen, terwijl treffers op de pantsers der Duitse gevechtswagens weinig konden uitrichten en — zoals later is gebleken — de brug wel werd beschadigd, doch geenszins onbruikbaar gemaakt. Niettemin veroorzaakte het vuur stagnatie, waartoe ook het vuur van de zw. mitrs. der M.C.-II-28 R.I. bijdroeg. Om 7.10 gelastte de Majoor, commandant van het Zuidelijk vak van het Kilfront, met alle beschikbare infanterie wapenen, w.o. ook het stuk der 28 Bt. van 6 veld, opgesteld tegenover Willemsdorp, het verkeer over de bruggen te beletten. Een schot met het stuk 6 veld leidde echter tot een zodanige vuurreactie van de vijand aan de overzijde, dat dit ongedekte en niet van schilden voorziene stuk verder bleef zwijgen.

Ook „Bouwlust” werd hevig onder mortiervuur genomen, waardoor het U.K.G. toestel van de artillerie-waarnemer aldaar werd vernield. C-I-23 R.A. zond daarop zijn tweede luitenant-verkenner, met een U.K.G. toestel naar het wegenknooppunt Z. van Schenkeldijk teneinde het vuur dezer afdeling verder te leiden.

De vijand antwoordde voorts met het weder inzetten van zijn luchtwapen, met artilleriesvuur uit de omgeving van Willemsdorp en later op de dag door uit de omgeving van Moerdijk het vuur te openen met een zware batterij der Duitse 9e Pantserdivisie.²⁾

Van omstreeks 4.00—5.30 volgde het zwaarste *luchtbombardement*, dat de troepen van Groep Kil nog hadden doorstaan, uitgevoerd door 23 Dornier-bommenwerpers³⁾.

1) Deze uit 1880 daterende projectielen waren voor vernielingsvuur niet geschikt.

2) Generaal *Student* deelde ter zake in 1940 mede, dat hij de C. der 9de Pantserdivisie had verzocht deze batterij zo snel mogelijk in stelling te doen komen, teneinde het hinderlijk vuur van de Westoever van de Dordtse Kil te onderdrukken.

3) Melding van Luchtwachtpost Strijen: 13 Mei, 5.00, 23 Dorniers op 400 m boven Strijen.

De artilleriestellingen, voornamelijk die van 23 R.A., Strijen, Maasdam en 's Gravendeel werden met bommen en mitrailleurvuur aangevallen. Te Maasdam werden 2 huizen geheel vernield, 6 burgers gedood en 1 gewond. De Staf van 28 R.I. en de beide daar aanwezige sectiën van de Groepsreserve leden echter geen verliezen. Van de batterijen kreeg in het bijzonder 2-I-23 R.A., in de opnieuw betrokken stelling N. van 's Gravendeel, het zwaar te verantwoorden. Een 15-tal bommen van zwaar kaliber richtten hier een ontzaggelijke verwoesting aan. In de diepe bomtrechters was het een chaos van vuurmonden, caissons en andere uitrustingsstukken. Van de hulpverbandplaats te 's Gravendeel werd het dak vernield. Het zich daar bevindende 40-tal gewonden werd daarop in de loop van de dag (met uitzondering van 2 onvervoerbaren en 6 lichtgewonden) naar de hulpverbandplaats te Puttershoek overgebracht. Overigens richtte de aanval bij 's Gravendeel zich in het bijzonder tegen het pontveer, waar omstreeks 30 duikaanvallen werden ondernomen. Het havenhoofd werd zwaar beschadigd doch de veerboot zelf niet getroffen.

Bij 2-II-23 R.A. droeg de stellingverandering goede vruchten, daar het bombardement gericht werd tegen de verlaten stelling, die, met behulp van kachelpijpen, als schijnstelling was ingericht. Hoewel na afloop van de luchtaanvallen het personeel der rechtstreeks getroffen onderdelen enige tijd als versuft achterbleef en de morele schok niet zonder uitwerking was, bleken noch doden, noch ernstig gewonden te betreuren, terwijl de blijvende schade aan de vuurmonden zich bepaalde tot één stuk van 2-I-23 R.A. Een paar uur later meldde de Res. 1e Luitenant Bt.C. de batterij weder tot vuren gereed. De andere batterijen hadden reeds eerder het vuur hervat. II-23 R.A. kreeg opdracht het storend vuur op Tweede Tol, dat door het luchtbombardement onvoltooid was gebleven, tot 6.30 voort te zetten.

Vele telefoonverbindingen waren verbroken, doch konden door de verbindingsafdelingen in de loop van de morgen weder worden hersteld.

Juist in het tijdsverloop, dat zich sterke Duitse luchtstrijdkrachten boven het Zuidfront bevonden, werd van Nederlandse zijde een poging gedaan om door een luchtaanval de brug voor gewoon verkeer bij Willemsdorp te vernielen. Op last van het Opperbevel startte daartoe om 5.19 van Schiphol een T V van 2-1-1 LvR onder een Res. 2e Luitenant, beschermd door 2 G I's van 4 Ja V.A., onder een Res. 1e Luitenant en een 2e Luitenant. De 2 mijnbommen van 300 kg werden in 2 runs afgeworpen zonder echter de brug te treffen. Op de terugweg had een ontmoeting plaats met 8 Messerschmidts. De TV en een G I onder de bovengenoemde Res. 1e Luitenant werden in de omgeving van Ridderkerk afgeschoten, waarbij de bemanningen om het leven kwamen. De tweede G I heeft enige der Messerschmidts beschoten, doch moest voor de overmacht wijken en is in het wolkendek ontkomen.

Niet alleen uit de lucht reageerde de vijand, ook van de grond af nam zijn vuurwerkzaamheid toe. De tegenover Willemsdorp opgestelde tirailleursectiën en zw. mitrs. ontvingen krachtig vuur met mitrs., mortieren en pag', en van een batterij artillerie, waarvan de mondingsvlammen bij Willemsdorp konden worden waargenomen. Na verkregen machtiging opende de rechterbatterij van de 25 Afd. A. hierop met di-

recte richting het vuur, terwijl te 12.30 ook 2-II-23 R.A. met 2 vuurstoten van 3 minuten (tempo 4) tegen deze batterij werd ingezet.

Inmiddels was 5.20, het tijdstip waarop de aanval der Lt.Div. op Tweede Tol kon worden verwacht, reeds lang verstreken. Op de commandopost van de Groepscommandant was op dit uur niets van de Lt. Div. vernomen, zodat de Groepscommandant het uur U voor de uitval van het detachement, bestemd voor de aanval Amstelwijck, tot nader bevel uitstelde, teneinde dit detachement niet aan partiële vernietiging bloot te stellen. Zulks te meer omdat voortdurend vijandelijke vliegtuigen over de omgeving van het pontveer bleven scheren en het overzetten dus tot een hachelijke onderneming maakten. Te 6.20 telefoneerde de Majoor, Chef van de Staf der Lt. Div., dat de C.Lt.Div. geen verbinding meer had met de op het Eiland van Dordrecht ingezette gevechtsgroep. De Chef van de Staf der Groep Kil stelde zijn collega in kennis met het namens de O.L.Z. ontvangen bevel de Moerdijkbruggen te beschieten, deelde mede, dat één batterij (3-I-23 R.A.) nog steeds storend vuur op het complex Tweede Tol bracht en dat een aanvalsgroep klaar stond om bij Wieldrecht uit te breken, zodra C.Lt.Div. zou mededelen zijnerzijds eveneens op te rukken. Dit was het laatste bericht, dat C-Groep Kil van de Lt.Div. ontving.

Om 7.00 belde de Chef van de Staf der Groep Kil het Hoofdkwartier van de Vesting Holland op, gaf een uiteenzetting van de toestand en deelde als zijn mening mede, dat het enige middel om de toestand op het Eiland van Dordrecht nog te redden bestond in het inzetten der Nederlandse pantserwagens alvorens het gros der opmarcherende Duitse pantserdivisie de bruggen bij Willemsdorp zou hebben overschreden. Om 7.20 herhaalde de Kapitein, Chef van de Staf der Groep Kil, een en ander nog eens tegen de Kolonel, Sous-Chef van de Staf van het A.H.K., die zich telefonisch van de stand van zaken op de hoogte kwam stellen.

C.-BRIGADE C,

tevens C-groep Kil Vg.H.

Bijlage H.

cp., 13 Mei 1940
0.30.

No. 1 B.

AANVALSBEVEL.

1. Onze Lichte Divisie zal 13 Mei in samenwerking met groep Kil het Dordtsche eiland vermeesteren.
2. Daartoe zullen troepen van Groep Kil uit het Bruggenhoofd bij Wieldrecht uitbreken en zich meester maken van Amstelwijck.
3. De aanval geschiedt onder bevel van Majoor met de volgende troepen:
 - a. *aanvalscampagnieën*
1-II-34 R.I. (min één S.) versterkt met 2 sectiën van 11 M.C., één compagnie van I-34 R.I. (min één S.) versterkt met één S.M.C. III.
 - b. *bezetting Bruggehoofd*
4-3 G.B.
 - c. 2 sectiën mortieren.

4. Gevechtsdoel Amstelwijk met omgeving.
Na het vermeesteren hiervan dit vasthouden en front maken naar Noord, Oost en Zuid.
De bezetting van het Bruggenhoofd steunt het uitbreken met vuur, blijft daarna Bruggehoofd bezet houden en dekt rug aanvalstroepen.
Uur U. is 5.30.
5. De gereedstelling moet te U. min 15 zijn voltooid.
De aanvalscompagniën moeten zich op dit uur op de Westelijke Kiloever gedekt hebben opgesteld.
Ter dekking van de gereedstelling tegen vliegeraanvallen moeten op de Westelijke Kiloever de zich daar bevindende zw. mitrs. vanaf aanbreeken daglicht tot 6 uur tegen luchtdoelen zijn opgesteld.
6. De aanval wordt rechtstreeks gesteund door de batterij van 23 R.A. Deze vuurt daartoe van uur U af tot de aanvalstroepen op stormafstand zijn gekomen op Westrand Amstelwijk
7. Ik verwacht bericht:
 - a. zoodra de aanval is ingezet;
 - b. zoodra Amstelwijk is genomen.

De Kolonel,
C.-Brigade C., tevens
C.-Groep Kil Vg.H.
o/l De Chef v. d. Staf,
De Kapitein,
(w.g.)

AAN:
Majoor
C.-23 R.A.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

NAMEN VAN KAZERNES

SIMON STEVIN KAZERNE TE EDE.

Genoemd naar Simon Stevin, geb. te Brugge in 1548, overleden te 's-Gravenhage 1620.

Studeerde te Leiden en doceerde later de theoretische en toegepaste wiskunde, telde Prins Maurits onder zijn leerlingen. In 1593 aangesteld tot ingenieur en kwartiermeester in het Staatse leger hetgeen hij tot zijn dood bleef.

Scherpzinnig wiskundige, grondlegger der mechanica, vindingrijk werktuigkundige. De beroemde zellwagen in 1606 door hem geconstrueerd, verspreidde zijn naam wijd en zijd.

Een epigram van 15 Februari 1647 luidt: „Gij hoeft het niet op het strand te wagen, ons naar Stevin zijn kunst te vragen!”

KONING WILLEM III KAZERNE TE APELDOORN.

Genoemd naar Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk, Prins van Oranje-Nassau, Koning der Nederlanden, Groot-hertog van Luxemburg, geb. te Brussel 19 Februari 1817, overleden op het Loo 23 November 1890. Op 12 Mei 1849 als Koning Willem III te Amsterdam gehuldigd. Naast hoge opvatting van de verplichtingen als constitutioneel vorst, toonde Hij levendige belangstelling in de militaire zaken en verwierf grote populariteit door zijn energiek optreden bij de overstroming van de Bommelerwaard in Jan. en Febr. 1861. Kenmerkend voor de wijze van plichtopvatting zijn Zijne woorden: „Oranje kan nooit genoeg voor Nederland doen.”

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE STRIJD IN OOST-BORNEO IN DE MAANDEN JANUARI, FEBRUARI EN MAART 1942 (1)

Bijlagen: a Schetskaart van Balikpapan,
b Schetskaart van Oost Borneo.

I. Inleiding.

Als belangrijke defensie objecten in dit gebied moeten worden genoemd:

de oliehaven te *Balikpapan* met het aldaar gelegen fabrieksemplement, de boorterreinen te *Sambodja* en te *Sanga Sanga*, zomede het vliegterrein te *Samarinda II*.

Met uitzondering van enkele brigades gelegerd te *Boelongan*, *Tandjoeng Redeb*, *Sanjoelirang* en te *Long Iram*, aan welke brigades speciaal het handhaven van orde en rust in het binnenland was opgedragen, waren de overige zich in Oost Borneo bevindende troepen bestemd om vorengenoemde objecten tegen aanslagen van buiten af te verdedigen. De daartoe aanvankelijk beschikbaar gestelde middelen waren slechts zeer beperkt, hetgeen uit het volgende moge blijken.

In 1924 werd voor het gebeurlijk afslaan van een onverhoedse aanval op de toen reeds zeer belangrijke oliehaven *Balikpapan* een detachement ter sterkte van 6 brigades infanterie, waarvan 3 brigades bewapend met karabijn-mitrailleurs en 3 met mitrailleurs, gelegerd.¹⁾ Dit kleine detachement had eveneens tot taak om de boorterreinen *Sambodja* en *Sanga Sanga* te verdedigen, terwijl voor wat betreft laatstgenoemd boorterrein op de steun van het 3 brigades sterke detachement van *Samarinda* kon worden gerekend.

Het is natuurlijk duidelijk, dat deze troepensterkte te enenmale ontoereikend zou zijn om deze veel omvattende taak met succes te kunnen volvoeren. Evenals het detachement te *Tarakan*, zou ook het detachement *Balikpapan* bij het intreden van een dreigende toestand met troepen afkomstig van Java worden versterkt.

In 1933 werd het versterkingsdetachement bestaande uit een Bat. Staf en 2 compagnieën naar *Balikpapan* gezonden en keerde na 4 maanden, toen de internationale hemel weer was opgeklaard naar Java terug.

In 1934 werd een aanvang gemaakt met het uitvoeren van de door

¹⁾ De sterkte van de brigades varieerde van 16—19 man.

de in 1930 ingestelde Commissie Verdediging Oliehavens ingediende plannen.

De sterkte van het detachement te *Balikpapan* werd tot een zwak bataljon opgevoerd, terwijl te *Samarinda* 1 compagnie infanterie werd gelegerd.

In de daarop volgende jaren werd voortgegaan met bij deze detachementen verschillende hulpwapens in te delen; de uiteindelijke sterkte zal hieronder nader worden vermeld.

II. Betekenis van Balikpapan en boorterreinen te Sambodja en te Sanga Sanga.

Balikpapan ligt aan een baai met gelijklopende naam, in welke baai aan de grootste zeeschepen een veilige ligplaats wordt geboden. Het beschikt over een goed geoutilleerde haven met een 7-tal steigers, waarvan er enkele speciaal voor het verschepen van olie zijn gebouwd. Het fabrieksemplacement, dat op een smalle strook langs de haven over een lengte van 3½ km werd gebouwd, bestond uit 2 installaties voor het verwerken van ruwe olie, een paraffine- en smeeroliefabriek, een kraakinstallatie, een zwavelzuurfabriek en een edeleanufabriek voor het raffineren van petroleum, een blikken- en drumfabriek en verschillende werkplaatsen. Voorts werden verschillende tankenparken met ongeveer 160 tanks variërende van 3000 tot 10000 ton aangetroffen. De van de boorterreinen Sambodja, Sanga Sanga en N. van de Mahakam afkomstige producten werden door pijpleidingen gepompt naar Balikpapan, waar de verdere bewerking plaats vond. In totaal werd 1,2 miljoen ton per jaar aan benzine, smeerolie, stookolie en paraffine afgeleverd. Van de boorterreinen was dat te Sanga Sanga, ook wel Louise genoemd, verreweg het belangrijkste, hetgeen duidelijk blijkt uit het aantal op die terreinen ingedeelde Europese B.P.M. employé's. Zo waren er in 1941 op Sambodja 10 employé's en te Sanga Sanga 70 employé's aanwezig. Op Balikpapan zelf vonden een 250-tal employé's een werkkring. Het aantal Inheemse werknemers bedroeg rond 7000, terwijl bovendien nog een 2000 man in dienst van aannemers voor de B.P.M. werkzaam waren. Tot het boorterrein Sanga Sanga behoorden nog enkele kleinere productie-centra tot 30 km N. van de Mahakam, van waar de olie naar Sanga Sanga werd gepompt. Het bedrijf vormde voor de bevolking van deze streek de voornaamste bron van inkomsten; overigens leverde dit gebied behalve bosproducten niet veel op.

III. Samenstelling van het detachement te Balikpapan.

Eind 1941 waren de volgende troepen te *Balikpapan* beschikbaar:

a. Infanterie.

Inf. VI bestaande uit staf, 2 inf. cien en 1 mitr. cie, elke cie beschikte over het dubbel aantal van de bij een compagnie organiek ingedeelde automatische wapens.

Voorts 8 mortieren, 2 tankbuksen en 3 overvalwagens bemand door 2 brigades afkomstig van een van de detachementen van Z. Borneo. De mobiliteit van het bataljon was zeer gering, de treinen waren geïmproviseerd en slechts gedeeltelijk compleet.

b. Artillerie.

1. *Kust.*

1 batterij van 2 stn 12 cm L 40 (het derde stuk was op Java in reparatie)

1 batterij van 4 stn 7,5 cm L 35

1 batterij van 2 stn 7,5 cm L 25

2. *Mobiel.*

2 batterijen van 3 stn 7,5 cm L 30 (te vervoeren achter vrachtauto's)

3. *Luchtdoel.*

2 stn van 4 cm

3 sectiën van 3 luchtdoelmitr. van 12,7 mm

c. Genie.

4 zoeklichten van 110 cm

12 inf. zoeklichten.

Een vernielingsdetachement waarvan de kern uit 20 man beroepspersoneel bestond en waarvan de sterkte door indeling van militieplichtigen tot 150 man kon worden opgevoerd.

d. Geneeskundige dienst.

5 officieren van gezondheid en een 40-tal ziekendragers.

Het geheel stond onder commando van de Luit.-Kolonel der Inf. C. v. d. Hoogenband.

IV. Taak van het detachement te Balikpapan.

a. Afslaan van een coup de main op *Balikpapan* en op het boorterrein *Sambodja*.

b. Het voeren van een vertragende actie tegen een gelande vijand, opdat de vernielingen van de in de onder a genoemde plaatsen tijdig zouden kunnen worden uitgevoerd.

c. Het voeren van een guerilla oorlog in het achterland nadat *Balikpapan* en *Sambodja* in handen van de vijand zouden zijn gevallen.

Voor het uitvoeren van de vernielingen was v.w.b. *Balikpapan* een tijdsduur van 3 uur en v.w.b. *Sambodja* van 8 uur uitgetrokken. Bij de te voeren actie moest hiermede dus rekening worden gehouden. Vooral de voor *Balikpapan* uitgetrokken tijd was zeer kort, men had dit trachten te bereiken, door het reeds van te voren aanbrengen van ladingen en het doen verrichten van ontstekingen langs elektrische weg bij de vernieling van verschillende objecten. Bij de gehouden oefeningen bleek evenwel, dat om de vernielingen grondig te doen geschieden veel meer tijd nodig zou zijn.

V. Voorbereiding van de verdediging van Balikpapan en Sambodja.

Alvorens tot de behandeling van de reeds in vredestijd getroffen voorbereidende verdedigingsmaatregelen over te gaan een kort woord over het terrein, waarin de strijd zou moeten gevoerd.

De kuststrook, welke zich van *Balikpapan* in N.W. richting uitstrekt is zandig en over een afstand van 25 km geschikt voor landing. Op een afstand van de kust variërende van 500 meter tot 1 km rijst een heuvelland op, dat behalve in de naaste omgeving van *Balikpapan*,

zwaar begroeid is. Deze heuvels hebben geen grotere hoogte dan 90 m. In de baai van *Balikpapan* monden enkele van niet veel betekenis zijnde riviertjes, welke alleen door vaartuigen met geringe diepgang zijn te bevaren. Het wegenet is zeer schaars; als voornaamste weg moet die naar *Sambodja* worden genoemd, welke over een afstand van 20 km vlak langs de kust loopt. Voorts was er een weg in aanleg, welke de zijtak zou gaan vormen van de geprojecteerde weg van *Samarinda* naar *Bandjermasin*. Van deze zijtak was nog slechts 42 km berijdbaar waarvan de laatste 30 km nog alleen maar met goed weer. Het ontbreken van vlakke gedeelten in het achterland was oorzaak geweest, dat toen ten behoeve van het burgerluchtverkeer tot de aanleg van een vliegveld was besloten, de keuze viel op een bij *Manggar* op een afstand van 100—200 meter van de kust gelegen terrein.

Het zal duidelijk zijn, dat aan deze kwetsbare ligging uit een defensie oogpunt grote nadelen waren verbonden. Zoals reeds in het vorige hoofdstuk beschreven, stond bij de gebeurlijk te voeren actie het verkrijgen van tijdwinst op de voorgrond.

De beschikbare sterkte en de aard van het terrein, waarin actie zou moeten worden gevoerd, zomede de aard van de uitrusting van de troepen sloten een offensief optreden uit.

Volstaan werd met het aanleggen van verschillende stellingen, van waar uit een vijandelijke opmars zou kunnen worden vertraagd. Zo werden op ruime schaal voorzieningen getroffen om een rechtstreekse aanslag op de haven en op het kustfront over een lengte van 6 km te weren. Ter afsluiting van de van *Manggar* naar *Balikpapan* voerende weg werd de zg. *Klandasan* stelling aangelegd, terwijl voorzieningen werden getroffen om na het vallen of omtrekken van deze stelling de troepen in de zg. Radio-stationstelling op te nemen, welke als laatste weerstandslijn ter dekking van de vernielingsploegen werd beschouwd. Tenslotte was de zg. *Rapak* stelling aangelegd, teneinde van hieruit het terugtrekken van de troepen naar het binnenland te dekken.

Ter afsluiting van de baai was een mijnversperring gelegd waarin een doorvaartopening was gelaten. Aan een te *Balikpapan* gestationeerde mijnlegger was het leggen van een sluitversperring in deze doorvaartopening opgedragen. De mijnversperring werd door 3 batterijen bestreken, terwijl ten behoeve van de beide mobiele batterijen stellingen in de verschillende weerstandslijnen waren voorbereid.

Na de val van Nederland was met het aanleggen van de stellingen begonnen, welke dank zij het feit, dat hieraan belangrijke bedragen konden worden besteed, aan hoge eisen voldeden.

In tegenstelling met *Tarakan*, waar alle Europese vrouwen m.u.v. enkele verpleegsters, waren geëvacueerd, was men hiertoe in *Balikpapan* niet overgegaan. Aangezien rekening moest worden gehouden met de mogelijkheid, dat bij het vernielen van het bedrijf door de alsdan ontstane branden te *Balikpapan* geen veilige woonplaats meer zou worden geboden, waren op een afstand van 6—9 km van *Balikpapan* evacuatiekampen aangelegd, welke een bevolking van ongeveer 30000 personen zouden moeten herbergen.

Teneinde de laatste taak, t.w. het voeren van de guerillaoorlog te kunnen vervullen, waren in het binnenland nabij het pompstation *Soengai Wain* en nabij *Mentawir* magazijnen gebouwd, van waaruit,

althans in den beginne de naar het achterland uitgeweken troepen van vivres en uitrusting zouden kunnen worden voorzien.

In verband met de omstandigheid, dat tengevolge van geboden zuinigheid de daar op te bewaren goederen eveneens als verbruiksvoorraad voor de te *Balikpapan* gelegerde troepen moesten dienen en dus steeds gemakkelijk bereikbaar moesten zijn, was aanleg van deze magazijnen aan de rivierarmen geboden, waardoor deze opslagplaatsen ook voor de vijand op gemakkelijke wijze konden worden bereikt.

Wij zullen bij het beschrijven van de gebeurtenissen in de maand Januari 1942 zien, welke nadelen aan deze blootgestelde ligging voor de te voeren guerilla-actie waren verbonden.

VI. Verloop van de gebeurtenissen te *Balikpapan* en omgeving nadat de mobilisatie was afgekondigd.

Toen op 8 December 1941 de mobilisatie voor de Buitengewesten werd afgekondigd, behoefde de paraatheid van het detachement *Balikpapan* niet in belangrijke mate te worden opgevoerd. Zulks was reeds met het steeds meer toenemen van de spanning, nadat de Japanners Indo China hadden bezet (Aug. 1941), geschied.

De dienstplichtigen werden op 8 December 1941 onder de wapens geroepen doch keerden voor het allergrootste gedeelte na van wapens en uitrusting te zijn voorzien naar het B.P.M. bedrijf terug, aangezien dit voor de oorlogvoering zo vitale bedrijf op volle kracht moest kunnen blijven doorwerken.

In verband met het feit, dat een eventueel verblijf van Europese gezinnen in het evacuatiekamp, dat slechts aan zeer matige eisen voldeed, onverantwoord werd geacht, werd de vrijwillige evacuatie van deze gezinnen, zomede van de gezinnen van de militairen aangemoedigd. Hierbij werd zeer veel steun van de zijde van de Administrateur van de B.P.M. ter plaatse ondervonden. Tegen eind December waren nagenoeg alle Europese vrouwen en kinderen uit *Balikpapan* naar *Java* vertrokken.

Behalve dat *Balikpapan* zich in de eerste weken van December 1941 in een druk bezoek van uit de *Philippijnen* afkomstige Amerikaanse oorlogsschepen en vliegtuigen mocht verheugen, viel er niet veel bijzonders in deze oliehaven voor.

Tegen het eind van December ondergingen *Balikpapan* en het vliegveld *Manggar* enkele bombardementen, welke betrekkelijk weinig schade veroorzaakten. Door de grote hoogte, waarop deze bombardementen plaats hadden, konden deze ongestraft worden uitgevoerd aangezien het beschikbare 4 cm luchtdoelgeschut slechts een beperkt vermogen bezat. Weliswaar kon de hulp van de op het 160 km afstand van *Balikpapan* gelegen vliegveld *Samarinda II* gestationeerde jagers worden ingeroepen, doch deze hulp kon in verband met de grote af te leggen afstand nooit tijdig worden verleend.

De paraatheid van het detachement was inmiddels tot het uiterste opgevoerd en wel met het oog op het toenemen van het gevaar van parachutisten-aanvallen.

De genomen maatregelen kwamen hierop neer, dat de vernielingsploegen in de onmiddellijke nabijheid van de te vernielen objecten werden gelegerd en dat de beschikbare troepen overdag verspreid om

de fabrieksemplacementen voor het afslaan van dergelijke aanvallen werden opgesteld.

Na de val van *Tarakan* op 12 Januari 1941 werd tot algehele evacuatie van de burgerbevolking van *Balikpapan* naar de in het achterland gelegen evacuatiekampen overgegaan.

De dienst van de voor verkenningsdoeleinden te *Balikpapan* gestationeerde Marine vliegtuigen was als volgt geregeld. Zowel in de morgen als tegen de avond werden de vliegtuigen ter verkenning uitgezonden, waarvan de resultaten uiteraard met spanning werden tegemoet gezien.

Op 20 Januari 1942 werd deze spanning gebroken; op die ochtend keerde omstreeks 7.30 een van de vliegboten van een ochtendverkenning terug met de uit *Tarakan* afkomstige Kapt. G. L. Reinderhoff en res. Kapt. Dr A. H. Colijn aan boord, die, zoals later bleek, kans hadden gezien om aan de Japanners te ontsnappen. De Japanse Commandant te *Tarakan* had namelijk deze officieren, nadat zij aldaar in krijgsgevangenschap waren geraakt, per motorboot naar *Balikpapan* gezonden teneinde aan de Commandant van het Detachement aldaar een ultimatum te overhandigen. Ongeveer ter hoogte van de *Mahakam-delta* gekomen, hadden deze officieren kans gezien om de aandacht van een Ned. vliegboot te trekken, welke daarop naast de motorboot was gedaald, waarna genoemde officieren van de gelegenheid gebruik hadden gemaakt om onder listige voorwendsels op de vliegboot over te stappen.

Het voor de detachementscommandant te *Balikpapan* bestemde ultimatum hield in, om onder bedreiging van alle Europeanen, die in Japanse handen zouden vallen met de dood, geen vernielingen te *Balikpapan* te doen uitvoeren. Vanzelfsprekend werd hierop niet ingegaan. Na van de uit *Tarakan* afkomstige officieren te hebben vernomen, dat een sterke vloot de volgende morgen ter hoogte van *Balikpapan* kon worden verwacht, werd door de Commandant besloten om zonder nadere machtiging van het Algemeen Hoofdkwartier te Bandoeng af te wachten, nog diezelfde ochtend de vernielingen te doen aanvangen.

De verkregen zekerheid, dat binnen 24 uur de landing van een overmachtige vijand kon worden verwacht, noopte deze commandant er toe z.s.m. met de omvangrijke vernielingswerkzaamheden te doen beginnen, waarbij het voordeel werd verkregen, dat deze overdag zouden kunnen plaats hebben.

Na het nemen van dit besluit, werden de vernielingsofficier, zomede de commandanten van de te *Sambodja*, te *Sanga Sanga* en op het vliegveld *Manggar* gelegerde detachementen gewaarschuwd, waarna ook daar de vernielingen begonnen.

Door de zorg van de Commandant Maritieme Middelen te *Balikpapan* werd de sluitversperring gelegd, waarna de taak van het te *Balikpapan* aanwezige Marinepersoneel was afgelopen en dit personeel naar Java vertrok. De vernielingen hebben geheel volgens het vastgestelde schema plaats gehad en duurden althans v.w. *Balikpapan* betreft langer dan hiervoor in het vernielingsplan was uitgetrokken. Te 9.00 waren de vernielingen in volle gang doch eerst te ongeveer 18.00 waren de vernielingsploegen gereed met hun werkzaamheden. Dank zij het feit, dat reeds op 18 Januari op last van het Alg. Hoofdkwartier met het

droogstoken van de ketels was begonnen, welke vernieling ongeveer 30 uur had geduurd, kon van een grondige vernieling van het bedrijf worden gesproken. De vernielingen op de boorterreinen hadden binnen de vastgestelde tijd kunnen verlopen, aangezien op het ogenblik, dat tot vernieling werd besloten, de voorbereidende maatregelen nodig voor een vernieling van de meest producerende putten, zich in een ver gevorderd stadium bevonden.

De vernielingsploegen, ook die van het boorterrein *Sambodja* werden ter hoogte van Kampong *Baroe* verzameld om daarna naar de overkant van de baai te worden gebracht, teneinde van daar langs een vooraf verkende route in de richting van *Bandjermasin* uit te wijken. In verband met het feit, dat in elk geval moest worden voorkomen, dat door de Japanner voor het opbouwen van het oliebedrijf waardevolle krachten gevangen genomen zouden worden, was tijdige afvoer van de technische B.P.M.employé's van groot belang.

Door verschillende omstandigheden is deze afvoer niet volkomen tot zijn recht gekomen. Tengevolge van de vermoeide toestand, waarin de vernielingsploegen na het verrichten van hun taak de overkant van de baai hadden bereikt, werd te lang met de afmars in de richting *Bandjermasin* gewacht. Dank zij de komst van enkele vliegboten kon ongeveer de helft van het vernielingspersoneel nog naar Java worden afgevoerd. Van de rest heeft tengevolge van de snelle opmars van de Jap slechts een klein gedeelte tijdig veilig gebied kunnen bereiken; het beoogde doel werd dus niet ten volle bereikt.

Inmiddels had het detachement de gevechtsofstellingen op de wijze als aangegeven op bijgevoegde schetskaart, ingenomen. De in de morgen van 21 Januari verwachte nadering van de Jap. vloot bleef echter uit; tengevolge van slechte weersomstandigheden kon geen spoor van de van *Tarakan* vertrokken vloot worden ontdekt. Ook op de 22e Januari werden te *Balikpapan* geen berichten omtrent de vijand ontvangen.

Gedurende vorenbedoelde dagen werden de vernielingen door de beoepschermers van het vernielingsdetachement nog vervolledigd, het bleek nl. dat de ladingen van enkele tanks nog niet waren ontstoken.

Voorts ontving de detachementscommandant van het Algemeen Hoofdkwartier te Bandoeng bericht, dat een terugtrekken naar *Bandjermasin* dan wel naar het vliegveld *Samarinda II* van het gehele detachement met uitzondering van 1 compagnie, welke voor het voeren van een guerilla-oorlog zou worden achtergelaten, werd overwogen.

Inderdaad had de aanwezigheid van een detachement ter sterkte van een zwak bataljon met hulpwapens in het vernielde *Balikpapan* weinig zin en verdiende het aanbeveling om deze troepen met kans op meer succes elders in te zetten.

Door het vernielen van het bedrijf was het detachement in een allesbehalve gunstige positie komen te verkeren. Met het bedrijf waren o.m. de telefooncentrale en alle krachtinstallaties verloren gegaan. Het verbindingsnet, dat voor het allergrootste deel over de B.P.M.-Centrale liep, was dus in belangrijke mate aangetast, terwijl door het uitvallen van de elektrische Centrale de plaats in volkomen duisternis was gehuld. Eveneens liet de watervoorziening veel te wensen over, zulks tengevolge van de vernieling van de verschillende pompstations; de hevige regens blijkbaar veroorzaakt door de zware rookontwikkeling boven *Balikpapan*, brachten te dien aanzien enige uitkomst.

Het geven van een andere bestemming aan het detachement is echter niet tot uitvoering gekomen, aangezien op 23 Januari 1942 omstreeks 12.00 het naderen van een sterke Jap. transportvloot ter hoogte van de *Mahakam* delta opstomende in Z. richting, werd gemeld.

In bovengeschetste omstandigheden ging het detachement de nacht van 23 op 24 Januari in. De Detachementscommandant had in de namiddag van 23 Januari zijn commandopost naar het Radiostation verplaatst, overigens was in de opstelling van de troepen geen verandering gebracht. In de avond van de 23e Januari 1942 werd langs radiografische weg van Bandoeng bericht ontvangen, dat onze bommenwerpers de voor *Balikipapan* geconcentreerde transportvloot een gevoelige klap hadden toegebracht, welk bericht uiteraard met enthousiasme werd ontvangen. Tegen middernacht kwamen op de Commandopost berichten binnen, dat beweging van sloepen in de baai was waargenomen, welke sloepen zich naar het strandgedeelte ter hoogte van de woonwijk *Klandasan* verplaatsten. Een naar dit kustgedeelte door de overvalwagens uitgevoerde verkenning leverde geen resultaat op.

Door het dichte rookgordijn dat voor het nog steeds brandende *Balikipapan* hing, werd bovendien de waarneming ten zeerste bemoeilijkt, zelfs de zoeklichten van 110 cm konden door dit gordijn niet heendringen. Hierdoor was de vijand in staat om, zoals later bleek, met zwaar bemande motorsloepen de baai onopgemerkt binnen te komen en de *K. Soember* en *Soengai Wain* op te varen.

Toch was het binnendringen van de vijand niet geheel en al onopgemerkt gebleven. Dank zij de activiteit van een patrouille, welke aan het uiteinde van de langs Kampong *Baroe* lopende weg was opgesteld, werd de Detachementscommandant omstreeks 3.00 op de hoogte gesteld van verdachte bewegingen in de monding van de *K. Soember*, waarop de 2e Cie van Inf. VI werd gealarmeerd en opdracht kreeg om de batterij van 12 cm in de rug te beveiligen. Toen een nadere verkenning had uitgewezen, dat de vijand ter hoogte van de brug over de Kali *Soember* zich aan het verzamelen was, werden maatregelen genomen om de naar het binnenland voerende weg op vijandelijke troepenverplaatsingen te observeren. Hiertoe werden de overvalwagens ingezet.

Aangezien de troepencommandant over nagenoeg geen telefonische verbindingen meer beschikte, werd de bevelvoering over de over een groot oppervlak verspreide troepen in belangrijke mate bemoeilijkt, het gemis aan radioverbindingsmiddelen werd op dat ogenblik ten zeerste gevoeld. Door het uitzenden van verbindingsofficieren moest het contact met de verschillende troepen worden onderhouden.

Bij het aanbreken van de dag bleek, dat de 2e Cie er in was geslaagd om nog tijdig het oprukken in de richting *Balikipapan* van de op Z. oever van de kali *Soember* gelande vijand te beletten en dat de vijand de naar het binnenland lopende weg nog niet had bereikt.

Te 6.30 werd van de Commandant van voren genoemde Compagnie bericht ontvangen, dat de vijand bezig was om zich in O. richting uit te breiden. Hierop werd het grootste gedeelte van de nog beschikbare reserve ter verlenging van de door de 2 Cie ingenomen opstelling ingezet.

Kort nadat de bevelen voor deze verplaatsing waren uitgegaan kwamen op de Commandopost berichten binnen welke wezen op het landen

van vijandelijke troepenafdelingen op het kustgedeelte ter hoogte van *Sepinggan*; een 17-tal transportschepen was ter hoogte van dat kustgedeelte waargenomen.

Evenals te *Tarakan* vond ook hier een landing plaats op een kustgedeelte, dat door onze artillerie niet kon worden bestreken.

Te 7.00 kwamen ook berichten binnen, dat vijandelijke patrouilles in het voorterrein van de *Klandasan* stelling werden waargenomen, blijkbaar waren vijandelijke afdelingen er in geslaagd om reeds gedurende de nacht voet aan wal te zetten.

De situatie was nu als volgt. De terugtochtsweg van het detachement werd door de Japanners, die de *K. Soember* waren opgevaren, sterk bedreigd. Er kon worden verwacht, dat de vijand, die bij *Sepinggan* was geland zich binnen niet al te lange tijd tegenover de zwak bezette *Klandasan* stelling zou ontwikkelen. Nog slechts een zeer kleine reserve aan troepen t.w. 1 sectie Inf. en 1 sectie mitr. had de Troepencommandant in handen.

Twee oplossingen waren mogelijk nl. het versterken van de bezetting van de *Klandasan* stelling met de beschikbare reserve, teneinde in deze stelling tot het uiterste stand te houden, dan wel het ontruimen van de *Klandasan* stelling en te trachten om met de vrijgekomen troepen door de zich N. van *Balikpapan* ontwikkelende vijandelijke troepen heen te breken teneinde het achterland te kunnen bereiken.

Op grond van het feit, dat het weinig zin had om rokende puinhopen tot het uiterste te verdedigen besloot de Troepencommandant tot het laatste en stelde het Algemeen Hoofdkwartier te *Bandoeng* met de door hem genomen beslissing in kennis.

Beveling voor vernieling van de vuurmonden, zoeklichten en radio-station werden gegeven, terwijl orders voor het verzamelen van de vrijkomende troepen nabij de driesprong te *Karanganjer* uitgingen.

De troepencommandant begaf zich naar de omgeving van het Nood Hospitaal teneinde aldaar een beeld van de ontwikkeling van het door de 2e Cie gevoerde gevecht te krijgen.

Inmiddels waren aan de Commandant van deze Cie bevelen uitgegaan om tot het offensief over te gaan en te trachten het pompstation *Soengai Wain* te bereiken. Ter hoogte van het Nood Hospitaal aangekomen kreeg de Troepencommandant de indruk, dat de 2e Cie er in geslaagd was om ter hoogte van de pijpleiding terrein te winnen en dat de patrouille overvalwagens een bezetten door de vijand van de naar het binnenland voerende weg had weten te beletten.

Tussen 9.00 en 9.30 besloot de Commandant om met de verzamelde troepen geladen in de beschikbare vrachtauto's en gedekt door een overvalwagen langs de weg door te stoten. Deze manoeuvre gelukte; de vijand, blijkbaar verrast door dit onverwachte optreden, verzuumde tegenmaatregelen te nemen.

(Wordt vervolgd.)

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

DE WAPENDIRECTEUREN DELEN U MEDE:

PIONIERS

HALF GEÏMPROVISEERDE BAILEY-BRUG MET HOOGGELEGEN RIJDEK.

De brug over de Tjitaroem, nabij Batoedjadjar.

Bij deze brug, einde 1947 gebouwd door de 12e Genie-Veldcompagnie, is een zeer afwijkende constructie met Baileymaterieel toegepast.

De brug bestaat uit één hoofdoverspanning, ter lengte van 41,2 m, en twee aanbruggen. De grootste overspanning was door de Republikenen met springmiddelen vernield; de noordelijke aanbrug was geheel intact, de zuidelijke beschadigd, doch vrij eenvoudig te herstellen. Aan het zuidelijke landhoofd en pijler moest enig metselwerk worden verricht.

Daar Baileyschoren, dwarsdragere en dekliggers zeer schaars waren, moest de brug zodanig worden uitgevoerd dat deze niet toegepast werden. De brug bevatte dan ook aan Baileymaterieel alleen Baileyramen, schoorramen, paneelpennen en schoorbouten (deze laatste grotendeels vervangen door $\frac{3}{4}$ " stalen handelsbouten) alsmede eindstijlen, oplegstoelen en oplegplaten.

Het beschikbare Baileymaterieel werd als hoofdliggers voor een brug met hooggelegen rijdek gebruikt. De nieuwe hoofdoverspanning is overgerold over de noordelijke aanbrug en neergelaten in de bestaande in-kassingen.

De dragende constructie bestond uit 2 Baileyhoofdliggers, elke van 2—1 constructies, op de normale wijze gekoppeld met schoorramen.

De afstand tussen de pijlers was te klein voor 13, te groot voor 14 vakken. Hiervoor is nu een half raam ontworpen, dat in het laboratorium der T. H. te Bandoeng proefbelast is met goed resultaat.

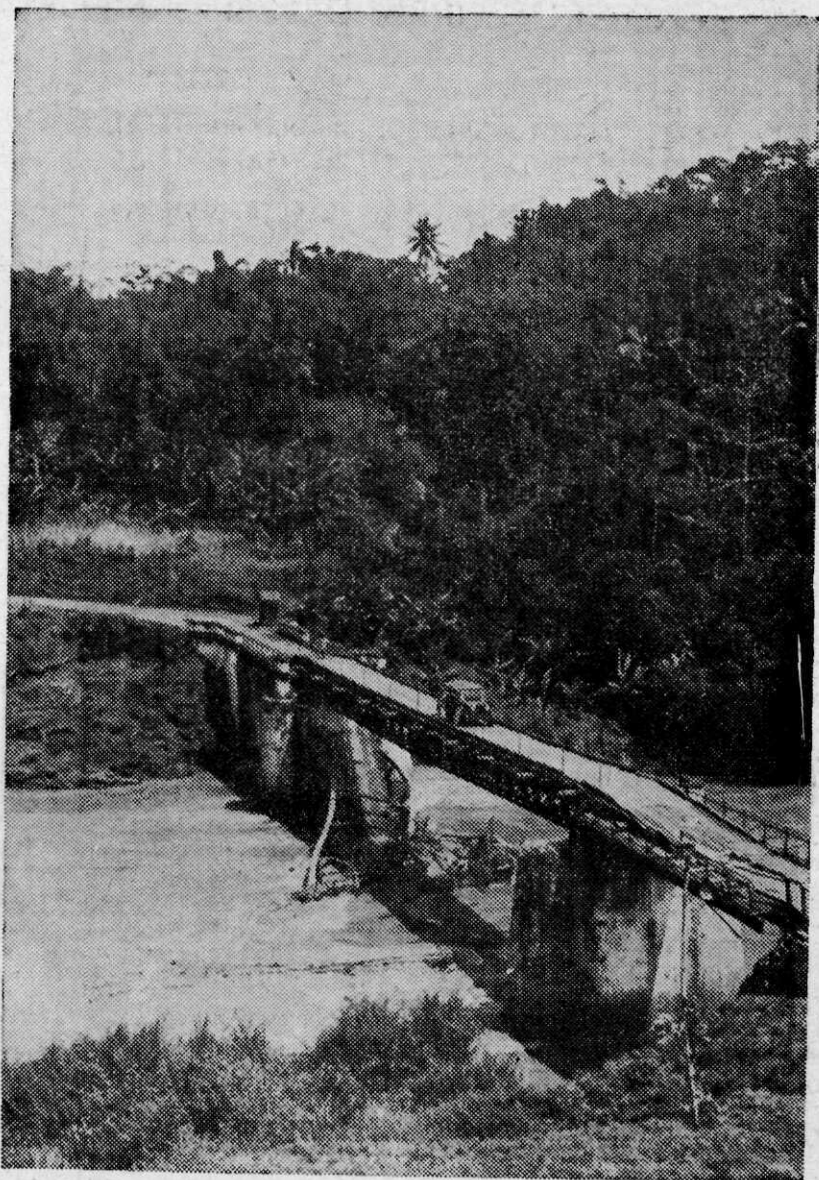
De hoofdliggers waren 200 cm h.o.h onderling gekoppeld door middel van gelaste horizontale en verticale schoorkruizen; een verticaal kruis per vrouwelijk paneeleind, een horizontaal kruis per vak, gelast op de paneelonderrand (Zie fig. 1, 2).

Elk kruis was samengesteld uit een hoekijzer 65-65-5 en een stripijzer 45-4, op het kruispunt door een las met elkaar verbonden. Het laswerk geschiedde electrisch, met speciale elektroden geschikt voor staal 37 aan staal 52

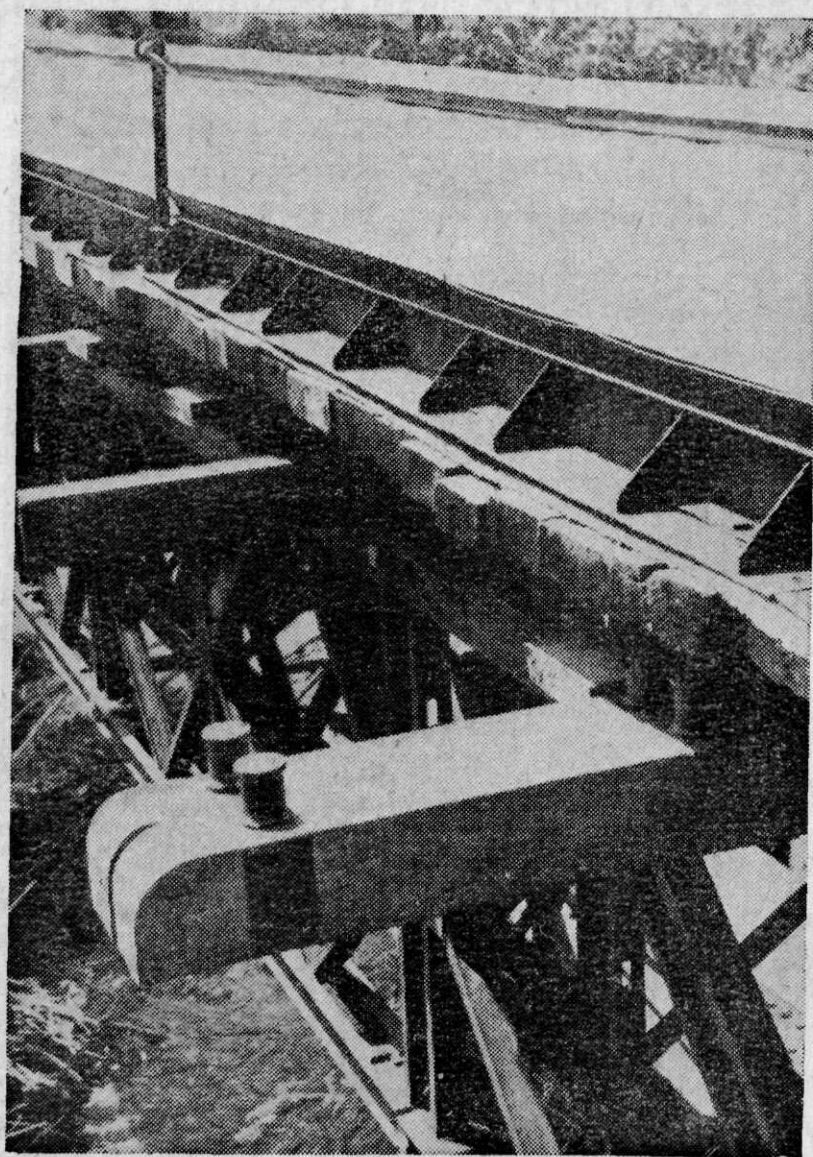
De schoorkruizen werden op het werk tijdens de bouw ingelast. Later werd dit niet meer ter plaatse gedaan, daar het te grote moeilijkheden met zich mede bracht. Ze zijn vervangen, door in de werkplaats voorbereide schoorramen, welke met bouten worden bevestigd. (zie fig. 1.) Bij de horizontale schoorramen kan dat gebeuren door de randboutgaten in de bovenrand van het paneel te gebruiken of ook met $7/8$ " bouten in de gaten voor de windschoren. (Fig. 2.)

Het aldus bouwen van $13\frac{1}{2}$ vakbrug plus 7 vakken neus, plus 2 vakken staart (neus en staart dezelfde constructie 1-1) vorderde $3\frac{1}{2}$ dag.

De hoofdliggers werden voltooid door op normale wijze eindstijlen aan te brengen. Terwille van de hooggelegen rijvloer moest van deze eind-

De brug bij Batoedjadjar

Constructie-detail van de brug bij Batoedjadar

stijlen eerst de kop ter hoogte van de paneelbovenrand worden afgebrand.

De eindstijlen werden aan beide zijden 4 aan 4 gekoppeld d.m.v. een doormidden gebrande dwarsdrager (dus van halve lengte). De uiteindelijke oplegging geschiedde normaal via oplegstoelen op oplegplaten.

Het overrollen der brug bood geen moeilijkheden, ook al doordat de constructie aanzienlijk lichter is dan een normale Baileybrug van deze lengte. Het neervijzelen bood enige moeilijkheden, daar de brug 180 cm neergelaten moest worden en de smalle inkassing weinig ruimte bood voor het plaatsen van stapelingen, vijzels en oplegging tezamen; doch verliep zonder incidenten in één dag.

Op de aldus gebouwde hoofdliggers kan op verschillende manieren de hooggelegen rijvloer worden aangebracht. Hier werden dwarsdragers en secundaire langsliggers toegepast. Gebruik werd gemaakt van toevallig in het Geniepark Tjimahi aanwezige dwarsdragers en langsliggers van voormalig K.N.I.L. pontonmaterieel. Deze langsliggers (6 paar, $8\frac{1}{2} \times 14$) werden ingekort tot 4,57 m; per $1\frac{1}{2}$ veld werden boven de vakwerkverticaal 2 dwarsliggers (12×15 L 452) tegen elkaar geplaatst, waarop deze dwarsliggers volgens de bestaande constructie (doek en gat, opsluitpen door buitenste liggerpaar) werden bevestigd. Boven elke vakverticaal werden voorts de liggers door middel van een balkje van 15×15 cm, op de bovenranden van de Baileyramen, ondersteund, waarmede de overspanningen der langsliggers tot 1,52 m werden teruggebracht.

De maten zijn zodanig gekozen, dat de buitenste liggerparen nagenoeg boven de Baileyliggers liggen. Bij zware lasten, die door hun spoorbreedte practisch uitsluitend de buitenste liggers belasten, worden de dwarsdragers nagenoeg niet op de buiging belast.

Het dek bestond uit bezaagd-hout platen van 15×8 cm, lang 320 cm, afgedekt met een P.B.S. (asfaltpapier) slijtlaag. Als radkeerders werden toegepast stalen U.S.-guardrails (Am. Bailey tankradkeerders). Deze werden d.m.v. $\frac{3}{4}$ " bouten aan onderslagbalken (onder de secundaire langsliggers) bevestigd. Een eenvoudige leuning werd gemonteerd door Bailey leuningstijlen vast te lassen op de stalen radkeerder en met 2 mm ijzerdraad te verbinden.

Het hoogteverschil van 75 cm tussen de aanbruggen en de nieuwe brug werd door een eenvoudige, op de aanbrug steunende oprit overbrugd.

De brug was nu gereed voor gebruik. Er werd eerst een proefbelasting van 12 ton aangebracht, waaronder de brug zich voorbeeldig hield. Daarna werd de brug opgesteld voor het verkeer klasse 9.

Na dit voorbeeld zijn er diverse andere bruggen met hooggelegen rijdek gebouwd. Bijgaand staatje geeft hier een overzicht van. Bij deze later gebouwde bruggen is niet meer het systeem van dwarsdragers en secundaire langsliggers toegepast, maar het dek rechtstreeks op de bovenranden van de Baileyramen gelegd, d.m.v. bouten tussen radkeerders en onderslagbalken vastgeklemd (loodrecht op de brugas). Een nadeel is, dat bij deze methode het rijdek van zwaar materiaal moet zijn, terwijl bij de eerste methode secundaire langsliggers kunnen worden gebruikt, zodat het rijdek lichter kan zijn.

BAILEYBRUGGEN MET HOOGGELEGEN RIJDEK IN WEST-JAVA.

Plaats	Rivier	Geslagen door Wpl. en werkplaats	Lengte (oprit en aanbruggen n.l.)	Constr. hoofd- ligger	Schoring hoofd- ligger	Dekconstructies	Sterkte
Batoedjadjar	Tjitaroem	12 Gi.Vd. Cie. Wpl. 1 Gi.Pk. Cie.	42,20 m (1 oversp.)	13½ vak 2—1	hoekstalen schorenkruizen (horizontaal en verticaal) op het werk aan de liggers gelast.	dwarsdragers en sec. langsliggers van vrn. KNIL pontonmaterieel. Dek van 8 cm. middell. radkeerders en onder-slagbalken op sec. langsliggers geklemd.	kl. 9
Padabeunghar	Tjimandiri	11 Gi.Vd. Cie. Wpl.: 1 IBW.	39,85 m (1 oversp.)	13 vakken 2—1	horizontaal schorenkruis als boven. Verticaal schorenkruis in werkplaats voorbereid als schoorraam.	Dek van 8 cm. rechtstr. middels radkeerders en onderslagbalken op bovenrand panelen geklemd.	kl. 12
Soekaradja Noord	Tjiwoelan	13 Gi.Vd. Cie. Wpl. 1 Gi.Pk. Cie.tr.: Br.pel.	79,50 m (2 oversp.)	26 vakken 2—1 2 x 13 vakken (doorlopend boven pijler)	verticale en horizontale schoorramen aangeemaakt in werkplaats.	Als Padabeunghar, doch in plaats van onderslagbalken: djatiklossen in de U-ijzeren rand van Bailey-raam.	kl. 12
Djatipamor	Tjideres	12 Gi.Vd. Cie.; Wpl. 1 Gi.Pk. Cie.tr.: Br.pel.	36,80 m (1 oversp.)	12 vakken 2—1	als boven.	als Padabeunghar.	kl. 12
Soekaradja Zuid	Tjiwoelan	13 Gi.Vd. Cie.; Wpl. 1 Gi.Pk. Cie.tr.: Br.pel.	52,50 m (1 oversp.)	17 vakken 2—1	als boven.	als Soerakadja Noord.	kl. 9

ORGANISATIE, VERLOOP EN PROMOTIE

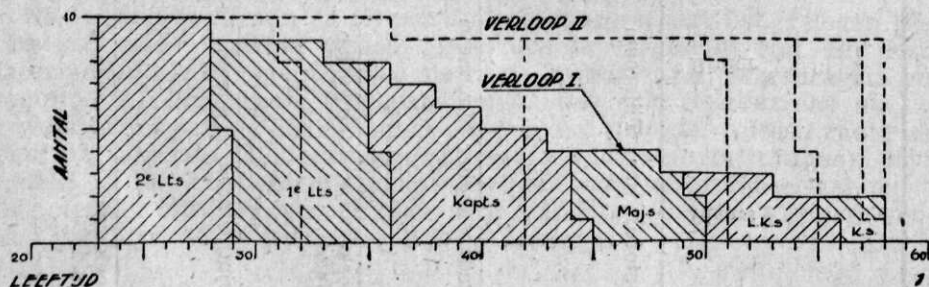
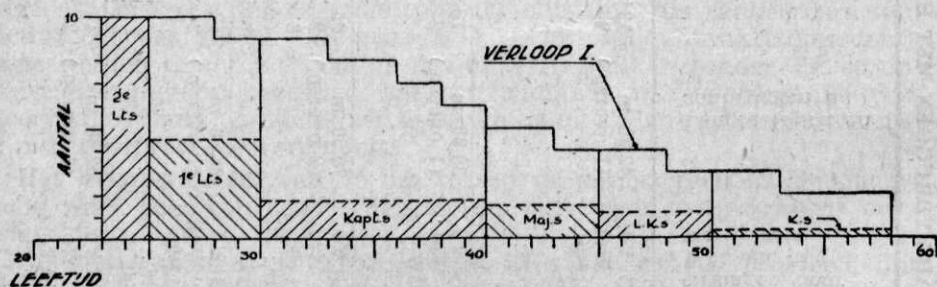
door J. C. G. N.

Bij het ontwerpen van een personeelorganisatie voor een Wapen zal men er rekening mede houden:

- a. dat elke functie bezet wordt door een genoegzaam ervaren persoon en dat de aantallen dezer verschillende functies zodanig zijn, dat op geen enkele plaats in de leiding of bevelvoering stagnatie zal optreden, d.w.z. dat de doorstroming van bevelen, toewijzingen en contrôle van hoog naar laag en die van rapporten, verzoeken en aanvragen in tegengestelde richting nergens in de organisatie opstopping of een vacuum zal veroorzaken.
- b. dat de promotiekansen redelijk goed zullen zijn.

Een derde factor is echter in 't spel, die op de promotiekans een grote invloed heeft, n.l. het „verloop”, dat slechts in de hand te houden is door de ideële en materiële voordelen aan de diverse functies verbonden regelbaar te houden, waarbij uit morele overwegingen de persoonlijke vrijheid tot het kiezen van een andere werkkring zo weinig mogelijk aangetast mag worden.

Uit een bepaalde personeelorganisatie en een bepaald verloop kunnen de promotiekansen afgeleid worden en het is voornamelijk om U dit te tonen, dat deze uiteenzetting werd geschreven. Het doet er dus niet toe, waaraan de volgende gegevens, die ik voor een toelichtend voorbeeld gebruik, zijn ontleend.

a. Verloop.

Van 10 jongelui, die op 23-jarige leeftijd afstuderen voor Officier valt er bijv. telkens 1 af na 5, 10, 13, 15, 17, 20, 25 en 30 jaar. De dan nog overgebleven 2 officieren verlaten de dienst na 35 jaar. (Zie verloop I in de afb. 1 en 2.)

Wanneer nu elk jaar 10 jongelui op 23-jarige leeftijd Tweede-luitenant worden en het verloop blijft steeds als boven aangegeven, dan zal dus het aantal n-jarigen in het Wapen gelijk zijn aan het aantal overgeblevenen van hen, die (n-23) jaar geleden Tweede-luitenant werden. Het verloop I in de beide figuren geeft dus ook naar evenredigheid het leeftijdsverloop in het Wapen aan. Het aantal officieren in deze grafiek is 205 (= $10 \times 5 + 9 \times 5 + 8 \times 3 + \text{enz.}$)

b. Organisatie.

Uitgegaan is van de aantallen officieren van verschillende rang als in de Tabel onder organisatie A aangegeven. Tezamen dus 41 officieren.

TABEL

RANG	ORGANISATIE		PROMOTIELEEFTIJD		
	A	B	I A	II A	IB (III A)
2e LT.	11	4	23	23	23
1e LT.	12	9	28	31	25
KAPT.	10	15	35	42	30
MAJ.	4	5	44	50	40
LT. KOL.	3	4	49	54	45
KOL.	1	4	55	57	50
TOTAAL	41	41			

Wij vermenigvuldigen laatstbedoelde aantallen nu met een zodanig getal (hier 5), dat ze evenals die ad a tezamen 205 zijn. In afb. 1 is dan een verdeling tussen de rangen te maken door achtereenvolgens 55 Tweede-luitenants, 60 Eerste-luitenants, 50 Kapiteins enz. af te tellen. (Zie de gearceerde gedeelten.) Uit het resultaat volgt, dat in deze organisatie de rang van Eerste-luitenant zal worden bereikt op een leeftijd van 28 jaar, van kapitein op 35-jarige leeftijd, enz. (Zie kolom IA van de Tabel.)

Nemen wij nu ter vergelijking een ander verloop (II), n.l. dat waarbij van de 10 officieren er slechts 1 afvalt en wel na 13 jaar. Het aantal officieren in het diagram wordt dan 328, dat is 8×41 . Wij moeten

dus nu resp. 88 Tweede-luitenants, 96 Eerste-luitenants, 80 kapiteins enz. aftellen. (Zie de streepjes-deellijnen.) Wij zien dat door dit uiterst geringe verloop de promotie veel ongunstiger wordt. De rangen worden dan bereikt als in kolom IIA van de Tabel aangegeven.

Hoe zou nu bij het eerstvermelde verloop de organisatie B moeten zijn, waarbij de rangen ongeveer bereikt worden op de leeftijden als in kolom IB (of IIIA) van de Tabel vermeld?

Trek daartoe (zie afb. 2) de deellijnen voor deze leeftijden en tel de aantallen officieren in de opvolgende rangen. Er blijkt dan dat op 205 officieren deze aantallen resp. zouden moeten bedragen: 20, 48, 74, 23, 18 en 19. Op 41 officieren dus ongeveer de aantallen als in organisatie B in de Tabel aangegeven.

Tenslotte nog de vraag: welk verloop behoort er bij de gegeven organisatie (A), opdat de laatstbedoelde promotie kan worden bereikt.

Wij kunnen hiervoor een schematische verlooptlijn afleiden, gemaximalve uitgaande van de onderstelling dat het verloop geconcentreerd is op de rang-overgangen. Stel de jaarklassesterkte der opklimmende rangen resp. a t/m f en daarin dus a = 10, dan is de factor hier

$$p = \frac{2 \times 10}{11}$$

Verder zijn:

$$5 b = 12 p = \frac{240}{11}, \text{ dus } b = 4 \frac{4}{11}$$

$$10 c = 10 p = \frac{200}{11}, \text{ dus } c = 1 \frac{9}{11}$$

$$5 d = 4 p = \frac{80}{11}, \text{ dus } d = 1 \frac{5}{11}$$

$$5 e = 3 p = \frac{60}{11}, \text{ dus } e = 1 \frac{1}{11}$$

$$8 f = p = \frac{20}{11}, \text{ dus } f = \frac{5}{22}$$

Dit verloop (III) is in afb. 2 met een streepjeslijn en arcering geschetst.

Voor de luitenants is dit een verloop dat waarschijnlijk slechts op het slagveld zou voorkomen.

Nogmaals: DE VERDERE VORMING VAN OFFICIEREN

bestemd voor de „PERSONEELSDIENST”

door T. v. d. BERG, Kapitein pl.staf.

Niet de zucht tot critiek doch de belangrijkheid van het onderwerp was de reden nogmaals Uw aandacht te vragen voor het gestelde in het artikel „Opleiding voor beroepsofficieren voor de personeelsdienst” in het Aprilnummer van *De Militaire Spectator*.

Allereerst is het wellicht gewenst er de aandacht op te vestigen, dat het in bedoeld artikel gebezigde begrip „Staf van de Adjudant-generaal” niet (of niet meer) in overeenstemming is met het daarbedoelde, n.l. de A.G. zelve en zijn coördinerende en leidinggevende medewerkers. Deze zouden kunnen worden genoemd de „Staf A.G. in engere zin”.

Onder Staf A.G. wordt volgens de thans geldende bepalingen verstaan de A.G., de Adjuncten-A.G. en de hen toegevoegde officieren alsmede de (departementale) A-afdelingen t.w.

- A 1: Afd. Militair personeel,
- A 2: „ Sociale dienst,
- A 3: „ Dienstplicht,
- A 4: „ Geneeskundige verzorging,
- A 5: „ Centrale registratie.

Voorts ressorteren nog onder de A.G. — voor de regeling van de dagelijkse werkzaamheden — de buiten het Ministerie staande

- Hoofd Legerpredikant,
- Hoofd Legeraalmoezenier,
- Psychologische dienst der K.L.,
- Afd. R.A.O.,
- Indelingsraden.

Uit het in het April-nummer gevoerde betoog blijkt, dat de schrijver van dat artikel met *personeelsdienst* en *Staf Adjudant-generaal* slechts de Staf van de A.G. in engere zin heeft bedoeld.

Alvorens op de voortgezette vorming van deze categorie officieren in te gaan moge voor de afbakening van het terrein van bemoeienissen van de A.G. worden verwezen naar het gestelde in de Ministeriële beschikking van 15 Maart 1947 Militair Kabinet Nr. L 53 (L.O. 1947 nr. 119 — *M.S.*: Juni nr. 1947) waar is vastgesteld wat tot het ressort van de Adjudant-generaal behoort. Voor een juist begrip is het dan interessant nog te bezien welke taken in de personeelssector zijn toegewezen aan resp. de Chef van de Generale staf en de Chef Luchtmachtstaf, waarbij ik in het bijzonder moge wijzen op:

- het opstellen van de personeelsbehoeften en het geven van aanwijzingen betreffende de personeelsselectie;
- aangelegenheden betreffende de vredes- en oorlogsorganisatie;
- aanwijzingen betreffende de registratie.

Gebonden door de deswege hem verstrekte directieven draagt de A.G. met de hem eerder genoemde ten dienste staande functionarissen,

afdelingen en diensten derhalve zorg voor de personeelsvoorziening en -aanvulling, personele aangelegenheden, registratie, personeelsselectie, enz.

Het zal U zijn opgevallen, dat de hiervoor bedoelde afdelingen enz. een sterk gespecialiseerd karakter dragen en zich slechts op een deel van de totale taak richten. Het is derhalve niet mogelijk dat één man de werkzaamheden van al deze afdelingen tot in details beheerst. Hij zou dan naast de studie van de in het artikel aanbevolen vakken bovendien nog voor arts en theoloog moeten studeren.

De op blz. 249 van het Aprilnummer gestelde opmerking n.l. „dat de beroepsofficieren in de (algemene personeels) leiding enig inzicht in het werk der specialisten moeten hebben om dit te kunnen beoordelen” is dan ook volkomen juist.

De argumentering van de Kapitein van der Hoop op blz. 249 (van „Deze vorming” t/m „door menselijk begrijpen”) is m.i. echter slechts het voeren van een pleidooi voor het bezitten van kennis en inzichten, waarover *elk* beroepsofficier — en met name de *troepen*officier — moet beschikken.

Wanneer n.l. de *keuze* en *opleiding* (*vorming*) van de beroepsofficieren op de juiste wijze geschieden (daartoe is een juiste selectie van de aspirant-beroepsofficieren noodzakelijk, opdat zij deze, voor een toekomstig opvoeder en aanvoeder onmisbare, eigenschappen in zich dragen, terwijl op het lesrooster van de K.M.A. een ruime plaats dient te zijn ingeruimd voor de studievakken psychologie, paedagogiek en sociologie), dan moeten zij reeds uit dien hoofde zodanige psychologische en paedagogische gaven en kennis, alsmede een zodanige grote mate van inzicht in de maatschappelijke verhoudingen bezitten, dat zij zonder universitaire verdere opleiding een functie als in dit artikel bedoeld, kunnen vervullen.

Voor die functies kieze men dan officieren die interesse voor deze richting bezitten, groot inzicht hebben in de opbouw van het leger en deszelfs onderdelen en die organiserend, coördinerend en stimulerend kunnen werken.

Ook dienen zij een vooruitziende blik te bezitten teneinde tijdig die maatregelen te kunnen beramen om aan de personeelsbehoeften, die voortvloeien uit de vastgestelde organisaties, op sociaal verantwoorde wijze te kunnen voldoen. M.a.w. het in het leger opnemen van contingenten dienstplichtigen en vrijwilligers alsmede het weer doen afvloeien daarvan (demobilisatie) dient zowel ten opzichte van het individu (de militair) als de maatschappij op zodanige wijze te geschieden, dat het verblijf in militaire dienst het individu en de maatschappij zo gering mogelijke nadelen berokkent.

Zij zullen kennis dienen te bezitten van omtrent het militair personeel vigerende wettelijke bepalingen (dienstplichtwet, dienstplichtbesluit, militaire ambtenarenwet en mil. ambtenarenreglement, bevorderingswetten, pensioenwetten enz.). Zij zullen geschikt moeten zijn voor en ervaring hebben in het werken in een staf. (Derhalve zijn vakken als legerorganisatie en stafdienst allerminst secundair!)

Voor de officieren als hierboven bedoeld is een ruim en dankbaar arbeidsterrein weggelegd, niet alleen in de functies in de „bepaalde” Staf van de A.G., doch ook — en dit zou hun praktische leerschool kunnen zijn — in Sectie 2 (personeel en juridische zaken) van de

Staf van een Militair gewest, in de Sectie Personeel van de Afdeling P. en K. van het Stafkwartier van de (oorlogs)divisie of soortgelijke functies.

Ik moge besluiten met hetgeen de Luitenant-kolonel T. Whitbread schreef in *The Army Quarterly* van Juli 1947 naar aanleiding van het boekwerk „The Administrative History of 21st Army Group”:

„Aan welke eisen moet een „A” stafofficier nu wel voldoen, naast zijn normale staftraining? Deze zou ik als volgt willen aangeven:

- a. Om te beginnen moet hij gemakkelijk en prettig met mensen kunnen omgaan. Zijn gehele werkkring betreft mensen en dus moet hij collectief en individueel goed met allerlei typen kunnen omgaan.
- b. Dan moet hij een harde werker zijn. Dit geldt voor vredes- en oorlogstijd. Op een „A” Staf is men nooit met zijn werk klaar en heel wat werk wordt gedaan buiten de bureau-uren. De vele bezoekers en telefoongesprekken dragen de schuld, dat er dikwijls niet veel komt van een geconcentreerde arbeid, in de normale bureau-uren. Veel werk moet dus 's avonds worden gedaan.
- c. Hij moet ook snel werkende hersenen hebben, een goed geheugen en steeds in staat zijn om gemakkelijk van een bepaald onderwerp op een geheel ander over te schakelen. Een uitzonderlijk goede „A” Stafofficier zei eens: „Je moet hersenen hebben als een vlo, om snel over te springen van het ene onderwerp op het andere.” En dit geldt voor alle rangen.
- d. Tenslotte moet hij een evenwichtig oordeel hebben en de moed hebben om „neen” te zeggen waar dit nodig is.

Een officier met deze eigenschappen en tevens beschikkend over voldoende gezond verstand kan bij de „A-Branch” een zeer bevredigende werkkring vinden en zal die nooit als saai kwalificeren.”

NAMEN VAN KAZERNES

ELIAS BEEKMAN KAZERNE TE AARDENBURG.

Genoemd naar Elias Beekman, Vaandrigh in het Staatse leger, die in 1672 het bevel voerde over 40 soldaten en 186 gewapende burgers der stad Aardenburg, welke hij met bewonderenswaardige standvastigheid tegen de Fransen verdedigde.

Het gemeentebestuur der stad ver-
eeuwigde zijn naam, door Beekman's
degen, tijdens het beleg door D. Rade-
macker geschonken, een ereplaats te
geven, waarbij de dichtregels van J.
Bellamy prijken:

Dit is Beekman's degen, in wiens
onverwinbre vuist
Hij 't vege Nederland, door Frans
geweld verguist
Op d' Aardenburgse wal manhaftig
deed herleven
Om Rademacker's gunst de roest
des tijds ontheven. —

CHASSÉ KAZERNE TE BREDA.

Genoemd naar David Hendrikus Chas-
sé, geb. te Tiel 18 Maart 1765, overleden
te Breda 2 Mei 1849.

Op tienjarige leeftijd in dienst getre-
den als cadet in het regiment van Mon-
ster. Op 24 Juni 1787 aangesteld in het
leger der Patriotten, naar Frankrijk uit-
geweken, in Franse dienst gegaan en na
zijn bevordering tot Kolonel op 14 Nov.
1794 werd hij ingedeeld bij de Brigade
van de Generaal Daendels.

Op 22 April d.a.v. bevorderd tot Luit.
Generaal.

In Juni 1815 aan het hoofd van de 3e
Ned. Divisie zijn mannen met gevelde
bajonet ten aanval gevoerd tegen de op-
rukkende garde van Napoleon. Tijdens
de Belgische opstand de Citadel van
Antwerpen van 30 Nov. tot 23 December
1832 tot het uiterste verdedigd.

Zijn naam leeft voort in de bijnaam
hem door zijn ondergeschikten toege-
kend: „Generaal Bajonet”.

RICHTLIJNEN

voor PATROUILLECOMMANDANTEN

door C. DE RUITER, *Kapitein der Infanterie.*

Hieronder volgen enkele richtlijnen voor commandanten van patrouilles en kleine eenheden. Deze richtlijnen waren origineel bestemd voor commandotroepen die de opdracht hadden achter de Japanse linies in Birma op te treden. Ik ben echter van mening, dat vele dezer richtlijnen ook waarde hebben voor onze troepen bij het optreden in soortgelijk terrein en tegenover een soortgelijke vijand.

- a. Bij het patrouilleren in vijandelijk gebied zijn er twee mogelijkheden.
 1. Volg overdag en bij maanlicht brutaal en snel de paden, je op deze wijze zo snel voortbewegend dat je weg niet kan worden afgesneden en dat een eventueel doorgegeven inlichting voor de vijand geen nut meer kan hebben.
 2. Beweeg je door bedekt terrein, zonder gebruik te maken van de paden welke op de kaart voorkomen, en ga vooral geen dorpen en nederzettingen binnen.
Met andere woorden, maak je keuze tussen:
 1. Brutaal en snel.
 2. Voorzichtig en langzaam.
- b. Wanneer je over paden loopt overweeg of je schoenen en sokken zult laten uittrekken teneinde alleen indrukken van blote voeten achter te laten. Op paden, welke in gebruik zijn, liggen weinig of geen doornen en ook blanken kunnen zich na enige oefening snel op deze wijze voortbewegen.
- c. Moet een vijand, die zich in een dorp bevindt, worden aangevallen, gebruik dan de „blitz” methode (met pistool, mitr. en granaten), aangezien, indien meer tactische bewegingen worden voorbereid en uitgevoerd je meestal tot de onaangename ontdekking zult komen dat de vijand reeds is gewaarschuwd en in zijn stellingen gereed zit, of reeds is gevluht.
- d. Het is altijd een goed idee om jezelf in de plaats te stellen van de vijand; noem hem b.v. Lt. Jansen, patrouille-commandant. Hij gaat er dan meer als mens uitzien en hierdoor kun je je beter in zijn plaats indenken. Ook zal men hierdoor minder geneigd zijn te denken, dat de vijand allerlei onmogelijke militaire en lichamelijke capaciteiten heeft. Vergeet vooral niet, dat de vijand — evenals wij — een maag heeft die gevoed moet worden, dat hij zijn aanvoer uit de dorpen moet krijgen, dat ook hij vuur moet maken om zijn eten te koken en op tijd moet slapen.
- e. De inlander in 't algemeen en de Japanner in 't bijzonder valt gewoonlijk — onder inzet van de beschikbare mankracht en wapenen — geconcentreerd aan. Na een korte hevige aanval vermindert deze snel en sterft af. Als je de tegenstander gedurende de eerste aanval kunt weerstaan heb je gewonnen.
- f. Behandel de inlanders als vrienden en laat merken dat je ze nodig hebt en vertrouwt, ook al is dit niet steeds het geval.

Betaal voor alles en als je hen goed behandelt zul je er later altijd voordeel van hebben.

We hebben nu eenmaal niet dezelfde mentaliteit als de tegenstander en moeten daarom op een geheel andere wijze optreden. Het duurt wel langer maar het brengt later rente op. Als het nodig is om te dreigen, dreig dan met vliegtuigen.

- g. Als je dwars door het terrein gaat vertrouw volledig op je kaart en kompas, maar vooral, stel vertrouwen in jezelf en je capaciteiten. Als je maar taai volhoudt in de richting die je eenmaal gekozen hebt zul je altijd bij een punt komen dat op de kaart te vinden is. Het geeft ook helemaal niets wanneer je niet precies weet waar je bent zolang je maar rantsoenen hebt en niet te dicht bij nederzettingen komt.
- h. Zowel in de aanval als in de verdediging laat de Japanner precies zien wat hij heeft; alle wapenen worden gebruikt, vooral als hij gering in aantal is, om op deze wijze de indruk te vestigen dat men met een sterke tegenstander te maken heeft. Laat je hierdoor niet op een dwaalspoor brengen.
- i. Wanneer je door het terrein gaat zul je paden vinden waarlangs bomen door olifanten naar een rivier zijn geslept. Je kunt deze paden herkennen aan de indrukken welke door de halve cirkel beweging der bomen zijn veroorzaakt. Als je deze volgt weet je dat je in ieder geval bij een rivier komt welke in de regentijd groot genoeg is om bomen stroomafwaarts te voeren. Dit kan je misschien helpen om je positie te bepalen.
- j. De beste tijd om vuur te maken wanneer je bivakkeert is bij het aanbreken van de dag of bij het ondergaan van de zon. Er is dan altijd een lichte nevel waardoor rook niet zo gauw opvalt. Als je ver weg bent van nederzettingen is het 't beste 's nachts vuur te maken.
- k. Al onze mensen moeten leren vuur te maken met zo min mogelijk rook. Leg het vuur aan in een holte, zodat het onzichtbaar gemaakt kan worden wanneer je vertrekt.
- l. Als je vijand in de omgeving verwacht is het aan te bevelen na het koken van het avondmaal nog een paar kilometer verder te gaan voordat je gaat slapen.
- m. De gemakkelijkste manier om een van onze eigen patrouilles te volgen is de indruk van de schoenen te volgen. Het is aan te bevelen om, voordat je gaat bivakkeren, een kilometer in linie voort te gaan. Op deze wijze worden er minder kentekenen achtergelaten. Hetzelfde moet ook gedaan worden bij het verlaten van het bivak.
- n. Wanneer de vijand je bivak vindt kan hij ongeveer onze sterkte bepalen door het aantal gebruikte vuren, de hoeveelheid achtergelaten W.C.-papier enz. Verwijder en begraaft dus alles vóór je vertrekt.

Bij vijandelijke bivakken vinden wij natuurlijk de sterkte op dezelfde wijze. Daar komt nog bij dat de Jap dikwijls papier met waardevolle aantekeningen als W.C.-papier gebruikt. Hoewel op zichzelf geen aangename taak kunnen op deze wijze goede inlichtingen worden verkregen.

- o. Bivakkeer nooit aan de oever van een rivier. Blijf er minstens 500 meter vandaan. Bivakkeer ook niet minder dan een kilometer afstand van een weg en niet minder dan 3 kilometer van een dorp.
- p. Kies geen markante punten als plaats voor je bivak. Markante punten zijn voor de vijand gemakkelijk vindbaar.
- q. Denk er bij het kiezen van een vuurpositie aan, dat je een groter zichtbaar schootsveld hebt tegen een heuvel op, dan naar omlaag, aangezien het bladerdak van de bomen het uitzicht naar beneden belemmert.
- r. Wees vooral niet bang voor de vijand. In het oerwoud is het een zenuwoorlog. Probeer voor jezelf en je mensen de tijd dusdanig in te delen, dat je voldoende rust hebt. Minstens 8 uur per dag moet je slapen. Gebrek aan slaap maakt alle mensen in het oerwoud zenuwachtig en bang.
- s. Als je weet, dat er een vijandelijke patrouille in de buurt is, probeer ze te vinden en te vernietigen voordat ze jou vindt en vernietigt. Deze wijze van optreden is zeer goed voor het moreel van je troep en slecht voor het moreel van de vijand. Als deze rake klappen heeft gehad durft hij je gewoonlijk niet meer te volgen.
- t. Een van de beste manieren om de Jap te vangen is een hinderlaag. Van nature is de Jap zeer brutaal en over paden, welke dikwijls door hem worden gebruikt, neemt hij hoegenaamd geen veiligheidsmaatregelen meer.
- u. Als je op je weg inlanders ontmoet en je wilt je aanwezigheid geheim houden, neem ze dan mee tot het weer veilig is om ze los te laten.
- v. Wees voorzichtig met het gebruik van gidsen. Zelfs al zijn ze betrouwbaar hebben ze dikwijls hun eigen redenen je in een bepaalde richting te brengen. Trouwens ze weten gewoonlijk ook heel weinig van het oerwoud, daar ze weinig of geen reden hebben er in te gaan. Ze gebruiken de paden welke van het ene dorp naar het andere leiden en zeggen dat ze geen andere weg weten, terwijl je zelf op de kaart je weg kan bepalen. Alleen wanneer je door moerassen moet gaan of plaatsen moet passeren waar zoveel nederzettingen zijn dat het niet mogelijk is de paden op de kaart te vinden is het gebruik van gidsen noodzakelijk.
- w. Je moet je nooit onnodig laten zien. Alleen voor het verkrijgen van inlichtingen en proviand is het nodig een dorp binnen te gaan en uitsluitend voor het verkrijgen van meer snelheid kan van paden worden gebruik gemaakt.
- x. Blijft nooit langer dan 24 uur op dezelfde plaats om welke reden dan ook.
- y. Als je inlichtingen van inlanders wilt verkrijgen, begin dan niet direct over de vijand te spreken; als je dat doet denken ze dat je bang bent. Als je de indruk vestigt, dat je niet bang bent helpen ze je. Vraag altijd naar het hoofd van de nederzetting, op hem kun je gewoonlijk het meest aan. Als je vrouwen en kinderen in het dorp ziet kun je er op rekenen dat er geen Jappen in de buurt zijn.
- z. Als je weet dat je achtervolgd wordt gebruik dan zo nu en dan een

- booby-trap. Dit houdt de vijand op een afstand.
1. In heuvelachtig terrein is het 't best langs de berghellingen voort te gaan. Probeer op dezelfde hoogte te blijven. Vertrouw niet te veel op de hoogtelijnen welke op de kaart staan, in werkelijkheid zijn er veel meer hoogten.
 2. Onze halve inch-kaarten zijn beter dan die van de vijand die de kwart-inch kaart gebruikt. Op hun kaarten staan minder paden en dorpen waar ze dan ook, als ze zelf de omstreken niet goed kennen, geen gebruik van maken.
 3. Je kunt muilezels in alle soorten terrein gebruiken, behalve in moerasgebieden. In moeilijk terrein is het aan te bevelen de muilezels hun eigen weg te laten vinden. Men is altijd weer verbaasd, wat een muilezel kan doen. Je kunt aannemen dat daar waar een man vooruit kan komen zonder zijn handen te gebruiken, een muilezel ook doorkomt.
 4. Als je inlanders doorlopend aan je hebt toegevoegd als tolk is het altijd beter om deze zelf in contact te laten komen met de bevolking om een praatje te maken. Dit brengt veel meer inlichtingen binnen dan ondervraging.
 5. Zendt nooit een van je mensen alleen door het oerwoud. Vorm paren van mensen die elkaar nooit alleen laten.
 6. Gebruik herkenningstekenen maar verander ze vooral niet te dikwijls. Dit sticht alleen maar verwarring.
 7. Laat iedere man voor zich zelf een schets maken van het terrein waarin je je bevindt. Het is voldoende om dit te beperken tot b.v. rivieren, heuvels e.d. maar vooral ook gevaarlijke plaatsen, zoals moerassen. Met behulp hiervan kan hij bij eventueel zoekraken altijd zijn weg terugvinden waarbij hij de zon en de sterren gebruikt om de juiste richting te bepalen.
 8. Beschouw het oerwoud steeds als je grote vriend. Verlaat het alleen met een definitief doel zoals aanvoer, inlichtingen of actie.
 9. Riskeer geen 10 man om inlichtingen te verkrijgen, indien 2 man het net zo goed zouden kunnen, alleen maar omdat je denkt dat het moeilijk is voor deze 2 man. In een gevaarlijke situatie is het 't best om direct actief op te treden. Het is beter actief optredende een grote fout te maken dan af te wachten en niets te doen.
 10. Als je helemaal niet meer weet wat te doen, als alles er donker uitziet en alles lijkt tegen te lopen, ga dan rustig een kop thee zetten. Terwijl je dit doet zullen nieuwe ideeën naar voren komen en een oplossing brengen.
 11. Bedenk je tweemaal voor je je eenheid in het oerwoud opsplijt. Er worden veel meer verliezen geleden door zoekraken dan door de vijand. Bepaal voor elke avond een rendez-vous waar je mensen dus kunnen heengaan wanneer ze afgesneden of verdwaald zijn.
 12. Verlies nooit meer mensen door gebrek aan voedsel en water — alleen omdat je bang bent voor de vijand — dan je zou hebben verloren als je hem had aangevallen met het doel voedsel en water te veroveren.
 13. En tenslotte, ga achter de vijand aan. Neem zelf initiatief, val zelf eerst aan. Zodra je je plan voor aanval gereed hebt, handel dan snel, brutaal en doortastend, anders zul je zelf verliezen lijden.

STRAAL-AANDRIJVING EN RAKETTEN

(jet propulsion and rockets)

door K. A. DE VRIES, *Kapitein der Infanterie K.N.I.L.*

Inleiding.

Waar in de militaire vakliteratuur en zelfs daarbuiten bovengenoemde onderwerpen veelvuldig ter sprake komen, lijkt het ter oriëntatie dienstig de algemene principes, de ontwikkeling in vroegere tijden en de huidige toepassingen hiervan aan een algemene beschouwing te onderwerpen.

In tegenstelling met vele oorlogsvindingen heeft de raket in de loop der tijden telkens perioden van opleving gehad gevolgd door die van onbekendheid. Alvorens tot de eigenlijke behandeling van het onderwerp over te gaan, dient evenwel eerst het volgende op de voorgrond geplaatst te worden.

De bijzondere middelen, welke de uiteindelijke nederlaag van de tegenstander teweeg hebben gebracht, doen de neiging naar voren komen, in de toekomstige oorlog deze zelfde middelen, meer geperfectioneerend, dezelfde belangrijke plaats daarin te zien innemen. Zo concentreert zich de aandacht momenteel op de atoombom en de ontwikkeling van het lange afstand bombardement. Indien evenwel deze oorlog geëindigd was met de val van Creta, zou de gedachtengang van de militaire wereld zich gericht hebben op de ontwikkeling van operaties door middel van luchttroepen met uitsluiting eventueel van andere vormen van oorlogvoering; of als deze geëindigd was met de val van Tripoli zouden de speculaties zich vermoedelijk bewogen hebben in de richting van het tankwapen, mijnen en mechanische artillerie. Er is bij een ieder een zekere neiging om tegen gebeurtenissen, welke ons zeer nauw raken, de achtergrond van het geheel te laten vervagen. De bestaande neiging naar ontwikkeling in de richting van massavernietiging doet gauw andere mogelijkheden, die zeer zeker aanwezig zijn, voorbijzien. Dit komt dus gedeeltelijk doordat dergelijke massavernielingen een groot aandeel hadden in de nederlaag van de tegenstander en gedeeltelijk doordat het effect ervan nog steeds onplezierig duidelijk blijft, zelfs voor de overwinnaar, die deze zelfde vernieling, zij het dan in geringere mate, persoonlijk ook ondervonden heeft.

Vooropgesteld wordt dus dat dezerzijds geenszins voorspeld wordt dat de toekomstige oorlog noodzakelijk louter en alleen moet bestaan uit vernietiging door middel van rockets en, eventueel zelfs gecombineerd met, atoomenergie.

Het principe.

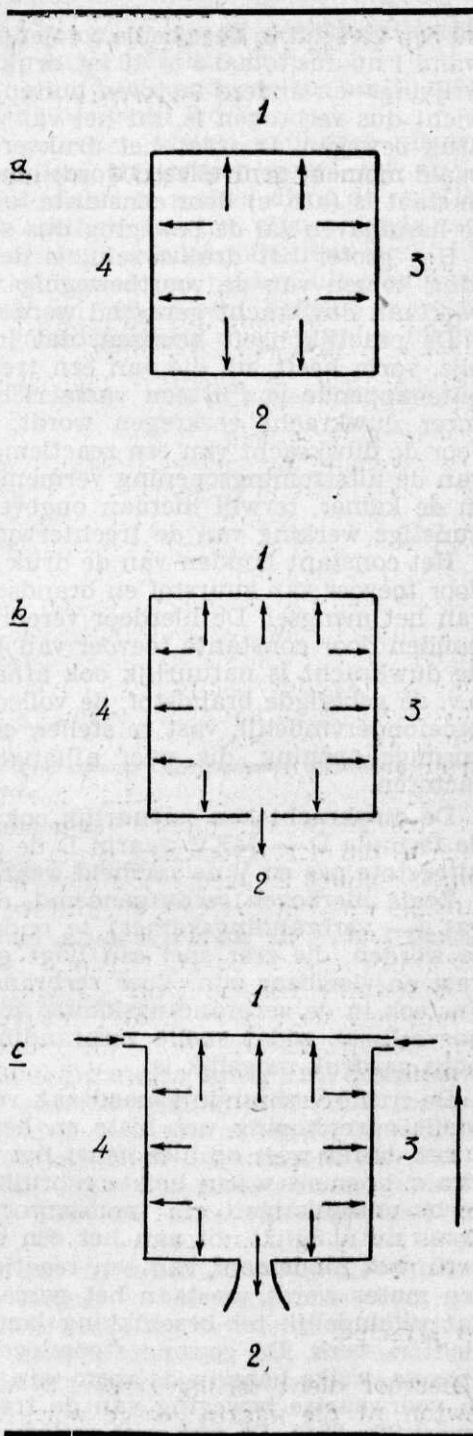
Hiervoor dient teruggegrepen te worden naar een der wetten van Newton, nl. die waarin gezegd wordt dat iedere actie altijd een reactie

teweeg brengt, welke geheel gelijk is in grootte, doch tegengesteld van richting. B.v. indien tegen een wagen geduwd wordt, zal deze wagen een gelijke druk uitoefenen tegen de hand die duwt. Indien wij op de grond staan en dus druk uitoefenen op de grond, zal deze grond een gelijke doch tegengestelde druk uitoefenen op onze voeten. In de meeste menselijke handelingen evenwel is de actie datgene wat gewenst wordt, terwijl de reactie verwaarloosd wordt. Bij het principe van de rocket (raket) is dit nu juist omgekeerd. Hierbij wordt de actie verwaarloosd en is hetgeen gewenst wordt de reactie. Vandaar dat de motoren die op het raketstelsel berusten reactiemotoren genoemd worden.

Teruggrijpende naar de bovengenoemde wet van Newton, waarop de werking van het uit de natuurkundelessen bekende water-rad van Segner in de practijk o.a. uitgevoerd als de bekende zelfdraaiende tuinsproeiers berust zal deze werking aan de hand van schetsen nader bekeken worden.

In het vat geschetst in afb. a. bevindt zich een gas onder druk van 10 kg. per m².

Deze druk wordt dus gelijkelijk uitgeoefend op alle wanden van het vat en houdt het vat dus op zijn plaats. Indien nu (zie afb. b) in een van de wanden een opening gemaakt wordt van 5 cm² zal de evenwichtstoestand verbroken worden. De totale druk op de wand waar de opening zich in bevindt verandert, aangezien het oppervlak waartegen deze druk wordt uitgeoefend plotseling vermindert, nl. met 5×10 kg. Waar oorspronkelijk een evenwicht bestond tussen de — in richting aan elkaar tegenstelde — totale drukken op de twee diametraal tegenover elkaar gelegen wanden, is er

nu een verschil in deze beide totalen drukken van 5×10 kg. Aangezien wand 1 nu dus totaal 5×10 kg. druk meer ondervindt dan wand 2 en — wrijvings- en andere factoren buiten beschouwing gelaten — het evenwicht dus verbroken is, zal het vat zich in de richting van de hoogste druk bewegen. Doordat het drukverschil door uitstroming op een bepaald moment genivelleerd wordt houdt de beweging op. Indien men nu in staat is (afb. c) door constante toevoer van gasdruk dit drukverschil te handhaven zal de beweging dus voortgang vinden.

Hoe groter het drukverschil is des te meer kracht zal ter beschikking komen van de voortbeweging van het vat. Deze kracht zal hier voortaan duwkracht genoemd worden.

De practijk heeft bewezen, dat indien de uitstromingsopening een bijz. vorm heeft, n.l. die van een trechter met omgebogen randen, het ontsnappende gas in een vaste richting gestuurd wordt en 35—50% meer duwkracht verkregen wordt. Teneinde ongeveer een maatstaf voor de duwkracht van een reactiemotor te verkrijgen wordt de grootte van de uitstromingsopening vermenigvuldigd met de druk van het gas in de kamer, terwijl hieraan ongeveer 50% toegevoegd wordt voor de gunstige werking van de trechtersvormige vorm van de opening.

Het constant houden van de druk in het vat geschiedt in de practijk door toevoer van zuurstof en brandstof gepaard gaande met ontsteking van het mengsel. De hierdoor veroorzaakte hoge gasdruk wordt onderhouden door constante toevoer van het mengsel. De juiste waarde van de duwkracht is natuurlijk ook afhankelijk van andere factoren zoals b.v. de gebezigde brandstof, de volledigheid van de verbranding en een proefondervindelijk vast te stellen constante, n.l. die voor de trechtersvormige opening, die weer afhangt van grootte, vorm en andere factoren.

De duwkracht kan natuurlijk ook berekend worden met behulp van de formule $D = MXV$ waarin D de duwkracht is, M de massa van het uitgestote gas en V de snelheid waarmede het gas naar buiten stroomt.

Zoals hierboven reeds genoemd, dient teneinde een gasdruk in het vat (= verbrandingskamer) te onderhouden een brandstof ontstoken te worden, die zeer snel een hoge gasdruk geeft. Deze brandstof kan vast en vloeibaar zijn. Voor verbranding is nodig zuurstof. Deze dient dus ook in de verbrandingskamer gebracht te worden, snel en in grote hoeveelheid, zodat snelle verbranding en dus snelle vorming van een hoge gasdruk mogelijk is.

De snelle verbrandingsnoodzaak veroorzaakt op haar beurt weer een snelle opeenhoping van hitte en het heersen van zeer hoge temperaturen, welke weer op hun beurt het vraagstuk naar voren doen komen van a. hoge eisen aan het te gebruiken materiaal voor de bouw van de verbrandingskamer en trechtersvormige opening en b. koelsysteem. Zoals nu al blijkt, zit aan het een en ander het nodige vast.

Nu het rendement van een reactiemotor. Onder het rendement van een motor wordt verstaan het percentage van de toegevoegde energie, dat uiteindelijk ter beschikking komt voor het door de motor te verrichten werk. De gewone stoomlocomotief zet slechts 8—10% van de energie, welke haar in de vorm van de steenkool toegevoegd wordt om in voorwaartse beweging van de trein. De automotor is efficiënter en levert 20—25%. De rest gaat verloren in wrijvingen a.a. (zie koelwater).

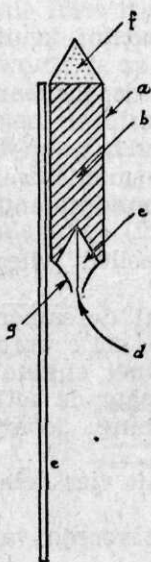
De vliegtuigmotor is momenteel het summum op dit gebied en levert, dank zij o.a. betere brandstof, in gunstige gevallen 35%.

Daar de reactiemotor practisch geen bewegende delen heeft, mag hiervan dan ook een hoog rendement verwacht worden.

Momenteel, waar nog zeer vele gebreken kleven aan deze nieuwe motor, levert zij reeds 40—50% en kan theoretisch gaan tot 85%. Teneinde alle, of bijna alle energie rendabel te maken dient de reactiemotor zich voort te bewegen met de snelheid van het uitstromende gas.

Hieruit volgt dus weer dat de reactiemotor alleen efficiënt werkt bij zeer hoge snelheden. De nu ontwikkelde motoren hebben uitstromings-snelheden, welke variëren tussen 400 en 500 m/sec., hetgeen overeenkomt met ± 1300 km/h, boven de geluidssnelheid dus, en enige malen sneller dan een artillerieprojectiel.

Ter illustratie volgt nu nog de bekende vuurpijl als eenvoudigste voorbeeld van een reactiemotor.

- a. Raketlichaam (geperst karton).
- b. Voortdrijvende brandstof (vastgestampte kruitsubstantie bestaande uit houtskool, zwavel en salpeter).
- c. verbrandingskamer (kegelvormig).
- d. lont, welke de verbranding in gang zet.
- e. stok (stabilisatie inrichting van de raket).
- f. de lading (datgene wat dus vervoerd moet worden, hier dus de te ontsteken sterrenregen).
- g. de trechtervormige uitstromingsopening.

Indien nu de lont de brandstof tot ontbranding brengt zal de salpeter zuurstof afstaan, dat onder sterke gasontwikkeling zich bindt met de zwavel. De houtskool is bestemd het al te snel verbranden tegen te gaan en de zuurstofverdeling door de poreusheid te vergemakkelijken.

De gassen komen onder hoge druk, ontsnappen met kracht door de uitstromingsopening en de reactie duwt de raket in tegengestelde richting.

Is de brandstof verbruikt, en is dus de raket op de plaats van bestemming gekomen dan wordt de lading (= sterren) ontstoken.

Alvorens meer speciaal tot de ontwikkeling en de mogelijkheden van de raketten te komen, is het dienstig motoren met straalaandrijving, buiten het raam van de raketten, aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

In principe zijn alle straalmotoren, reactiemotoren dus, gelijk.

Bij de praktische uitvoering evenwel krijgt men direct al een zekere differentiatie, die van weinig krachtige — door water, stoom of samengeperste lucht veroorzaakt stuwvermogen — reikt tot motoren met zeer hoge uitstromingssnelheden verkregen door het verbranden van benzine, alcohol, benzol, waterstof, enz.

Een andere verdeling kan gemaakt worden, indien de wijze, waarop de voor de verbranding benodigde zuurstof wordt verkregen als maatstaf genomen wordt.

Indien de O_2 onttrokken wordt aan de atmosfeer waar de motor zich doorheen beweegt, hetzij na compressie of anderszins, worden zij luchtstroommotoren genoemd. Wordt de O_2 toegevoegd in de vorm van vloeibare zuurstof of een of ander gemakkelijk zuurstof afgevend mengsel, dan behoort de motor tot de groep, die aangegeven is met de naam van *ware raket- of chemische brandstofmotoren*.

Deze hoofdverdelingen hebben een onderverdeling, n.l.:

A. Ware raket- of chemische brandstof reactiemotoren.

1. Droge (vaste) brandstof motoren (branden vaste brandstof, kruitsorten) Vb. vuurpijlen, bazooka, rockets.
2. Vloeibare brandstofmotoren (branden vloeistoffen, zoals vloeibare O_2 + benzine of vloeibare O_2 + alcohol). Vb. V_2 bom.

B. Luchtstroommotoren.

1. Motoren, welke vloeibare brandstof verbranden door middel van de omgevende lucht, onder druk gebracht door een ronddraaiende compressor (turbine).
Eng. benaming: „thermal jet engine”. Vb. „jet-propelled” vliegtuigen.
2. Motoren van de bovenstaande hierin verschillend, dat de samenpersing van de lucht geschiedt door het ram-effect. De actie wordt steeds onderbroken. Eng. benaming: „intermittent duct engine”.
3. Gelijk aan 2, dus ook samenpersing door rameffect, maar de actie is continu, wordt dus niet onderbroken. Eng. benaming: „continuous duct engine”.

In principe bestaan alle echte luchtstroommotoren uit vier delen n.l.:

1. een inrichting voor het in de verbrandingskamer toevoeren van grote hoeveelheden lucht;
2. een inrichting om deze lucht enigszins samen te persen;
3. een ruimte, waar de brandstof ontstoken en de hitte energie verkregen wordt;
4. een bruikbare uitlaat, waardoor het uitstromende gas gestuurd wordt.

Deze inrichtingen zijn bij de „thermal jet engine” (fig. 1) ook wel „turbo-jet” genoemd als volgt uitgevoerd.

Lucht wordt door de inlaat ingezogen in het voorste deel van de motor, waar het door de compressor onder druk gebracht wordt in de verbrandingskamer. Hier wordt door verschillende sproeiers de brandstof toegevoegd en het gasmengsel verbrand. De hierdoor onder hoge druk komende gassen verlaten met grote snelheid de kamer, worden door een vernauwde tunnel gedreven, waardoor de snelheid nog meer toeneemt, passeren hierbij door een turbinerad, en verlaten de motor door de trechtervormige uitlaat, waar zij dus dezelfde duwkracht uitoefenen

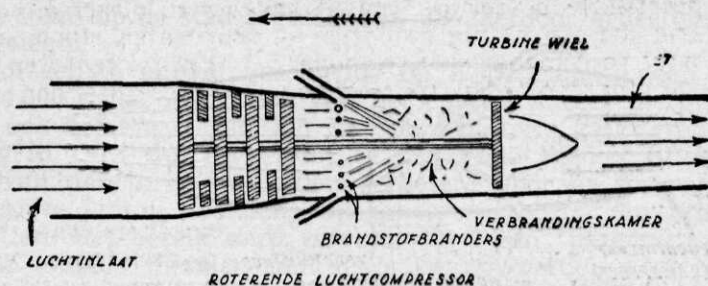

FIG 1 SCHEMA VAN EEN „THERMALJET”MOTOR

als hiervoren reeds beschreven bij een raket. De motor wordt dus de tegenovergestelde richting uitgedreven. Het turbinerad, dat gepasseerd wordt, is op een gemeenschappelijke as aangebracht met de compressor.

Hierdoor wordt, met verbruik van een kleine hoeveelheid energie van de uitstromende gassen, de turbine en dus de compressor in beweging gehouden.

Bij de „intermittent duct engine”, waarvan de meest bekende toepassing is die bij de Duitse V-1 bom (de „buzz-bom”) is het verloop als volgt (fig. 2.)

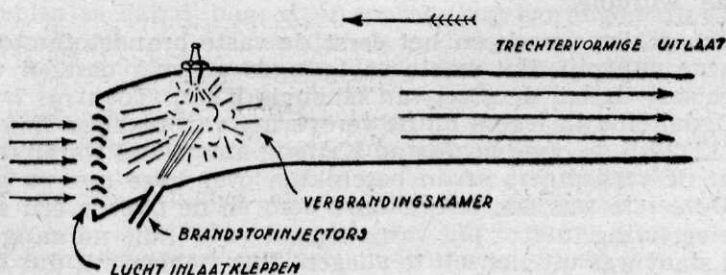

FIG. 2 SCHEMA VAN EEN „DUCT”MOTOR

De motor bestaat in hoofdzaak uit een lange buis, waarvan het vooreinde een weinig naar beneden gericht is en voorzien van op jalouzieën gelijkende luchtkleppen.

Wanneer nu de motor snel voorwaarts bewogen wordt, zal de druk van de tegen deze voorzijde opstuwende lucht, de kleppen naar binnen openen (ram-effect) en de lucht in de verbrandingskamer toelaten. Menging met via sproeiërs toegevoegde brandstof en ontsteking volgt. De hierbij optredende explosie zal de luchtkleppen aan de voorzijde sluiten en met kracht zullen de gassen achterwaarts de motor verlaten. De daarna volgende drukvermindering achter de luchtkleppen geeft de aan de voorzijde opstuwende lucht gelegenheid hen open te drukken,

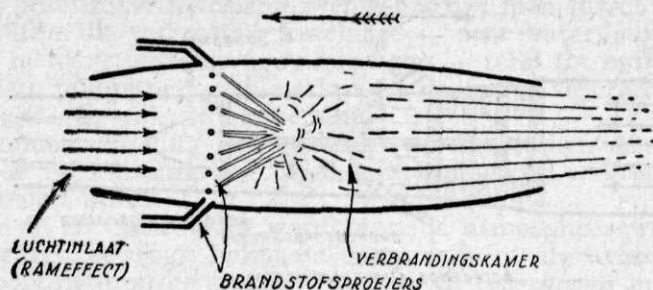

FIG. 3 SCHEMA VAN EEN „ATHODYD”

waarvoor de zuurstof voor de volgende cyclus weer tot de verbrandingsruimte toe kan treden.

De „continuous duct engine”, ook wel „athodyd” genoemd, (fig. 3) bestaat in beginsel uit een aan beide zijden open buis, waarin door middel van sproeiers een fijne stroom van brandstof gespoten wordt. Teneinde de benodigde luchttoevoer te verkrijgen moet de motor in beweging worden gebracht. Deze motor zal het maximum rendement leveren bij snelheden om en bij de geluidssnelheid en wordt speciaal gebezigd als hulpkracht bij zeer snelle vliegtuigen.

Historische wording.

Historisch gezien verscheen het eerst de vaste brandstofmotor in de vorm van de vuurpijl. Het eerste vastgelegde gebruik danken wij aan publicaties van Ogdai, de zoon van Ghengis Khan. Toen nl. 7 eeuwen geleden Ogdai en zijn legers bij de verovering van de rijke Honan provincie in 1332 bij de oude hoofdstad Kaifeng aangeland waren, bemerkten zij dat de verdedigers ervan beschikten over twee nieuwe geheime wapens. De eerste was een ontplofbare bom en de tweede een zoals de letterlijke vertaling luidt: „pijl van vliegend vuur”, die na aangestoken te zijn, in staat was uit zichzelf te vliegen. Hier hebben wij dus de voorvader van onze vuurwerk-vuurpijlen, oorlogsraketten, reddingsvuurpijlen en vermoedelijk die van de toekomstige reis naar de maan in letterlijke en figuurlijke betekenis.

Achtereenvolgens zien wij dit wapen door Byzantijnse Grieken, Arabieren gebruikt worden, terwijl het in de Middeleeuwen veel toepassing vond bij het in brand zetten van vijandelijke verdedigingswerken, schepen en huizen. Vooruitgang werd verkregen door verbetering — na vele experimenten — van het voortdrijvende kruit. De ontwikkeling vorderde zover dat reeds in 1668 bij Berlijn raketten verschoten werden met een gewicht van 120 ponden per stuk.

De lading bestond in dit geval uit langzaam brandende brandbommen.

In de tijd van de Napoleontische oorlogen werd een hoogtepunt bereikt.

Door middel van raketten met een bereik van ongeveer 1½ km werd in 1806 door de Engelse marine een aanval op Boulogne gedaan. Van

18 kleine boten werden 200 raketten in een half uur van een afstand van bijna 1 km op de stad afgeschoten, die hierdoor gedeeltelijk in de as werd gelegd.

Een soortgelijke aanval geschiedde op Kopenhagen, doch nu met 25.000—40.000 stuks. Als gevolg van het enorme succes hiermede interesseerde ook het Eng. leger zich voor deze materie, resulterende in de oprichting in 1812 van de eerste „British Field Rocket Brigade”. De raketten van deze brigade werden verbeterd door de toevoeging van een explosieve lading voorzien van scherven, schroot en brandstichtende stoffen. Het bereik werd vergroot tot 2 km., parachutes vonden toepassing evenals metalen omhulsels en zij werden verschoten uit lichte koperen metalen lanceerbuizen of vanaf op ladders gelijkende rekken.

Met betrekking tot het stabiliseren van de raket in zijn vlucht had men nog al moeilijkheden bij gebruik van de oude stuurstok. Dit verbeterde door latere toepassing van drie kleine gebogen vleugels geplaatst in de stroom van het ontsnappende gas. Hierdoor kreeg de raket een om zijn lengte-as draaiende beweging, gelijk die van een projectiel uit een geweer met getrokken loop. De uitvinding van de getrokken vuurmond (\pm 1885) verbeterde evenwel zodanig de gebruiksmogelijkheden van de artillerie, dat hierdoor de aandacht voor het raket sterk achteruitging en deze tegen het eind van de vorige eeuw practisch geheel in het vergetboek geraakte.

Terugkerende tot de specifieke eigenschappen van de vaste brandstofmotor en zeer speciaal de vuurpijl, valt direct op dat motor en brandstof zo voordelig en eenvoudig mogelijk gecombineerd zijn. De brandstof is zodanig geplaatst, dat zij haar eigen motor (kegelvormige verbrandingsruimte) vormt, die evenwel, en dit als nadeel, zeer snel zich vergroot naarmate de brandstof verbrandt. Door deze niet-constante verbrandingskamer is dus een veranderde factor geschapen bij eventuele richtings- en afstandsberekening. Deze vuurpijl verschaft ook geen problemen van metallurgische aard, aangezien geen metaal aanwezig is. Tegen de tijd dat de brandstof verbrand is en de hitte het omhulsel zou bereiken, heeft de pijl haar werk gedaan. Zo gezien dus voorziet de vuurpijl zeer goed in haar specifieke taak, zij geeft ons evenwel geen goed voorbeeld voor krachtige reactiemotoren met andere taken. O.a. is de gasdruk veel te laag. Deze kan bij de vuurpijl niet hoog zijn, aangezien het kartonnen omhulsel zou barsten.

Voor een enigszins efficient gebruik van raketten moet de gasdruk gemeten kunnen worden in honderden kg per cm^2 . Een verbetering wordt verkregen door het aanbrengen van een metalen trechtervormige uitstromingsopening, juist gevormd, zodanig dat het maximum rendement uit de ontsnappende gassen verkregen wordt. Een volgende verbetering is een sterk omhulsel, b.v. van metaal of versterkte plastic, gecombineerd met sterkere voortdrijvende brandstof, b.v. toevoeging van rookloos kruid of cordiet. Deze verbeteringen evenwel brengen altijd weer een nadeel met zich mee, nl. de verhoging van het dode gewicht van de motor. Met de ontworpen verbeteringen dient overwogen te worden, of de winsten aan de ene kant, nl. meer gasdruk, niet te niet gedaan worden door het verlies aan de andere kant, i.c. het grotere dode gewicht.

Proeven in deze richting genomen wezen uit, dat waar de normale

gasuitstromingsnelheid bij de vuurpijl, oud model, ± 300 m/sec. was, deze snelheid bij bovengenoemde verbeteringen steeg tot 2500 m/sec. Aannemende dus dat de massa van het uitgestoten gas gelijk was, zou dus de kracht van de verbeterde motor $\pm 8 \times$ groter zijn, bij hetzelfde gewicht aan brandstof en zou dus theoretisch de raket niet 8 maar $8^2 = 64 \times$ zover geschoten kunnen worden. Een zeer goede winst dus als gevolg van het opvoeren van de uitstromingsnelheid. In de ontwikkelingsgang van de ware raketmotoren komen wij nu op een tweekant. De volgende stap n.l. is het aanbrengen van een afzonderlijke verbrandingskamer, welke verbetering ook alweer tweezijdig is n.l. de verbrandingsruimte is niet meer aan verandering tijdens de verbranding onderhevig, blijft dus constant, terwijl aan de andere kant voor het behoud van een hoge gasdruk en de voordelen daarvan niet meer het gehele raketomhulsel stevig behoeft te zijn doch nu alleen de verbrandingsruimte. Dit brengt dus meteen een nieuw probleem met zich mee: de brandstof nu buiten de verbrandingskamer, gescheiden door de stevige wand. En hier zou de splitsing in de motor met vaste en die met vloeibare brandstof gezien kunnen worden

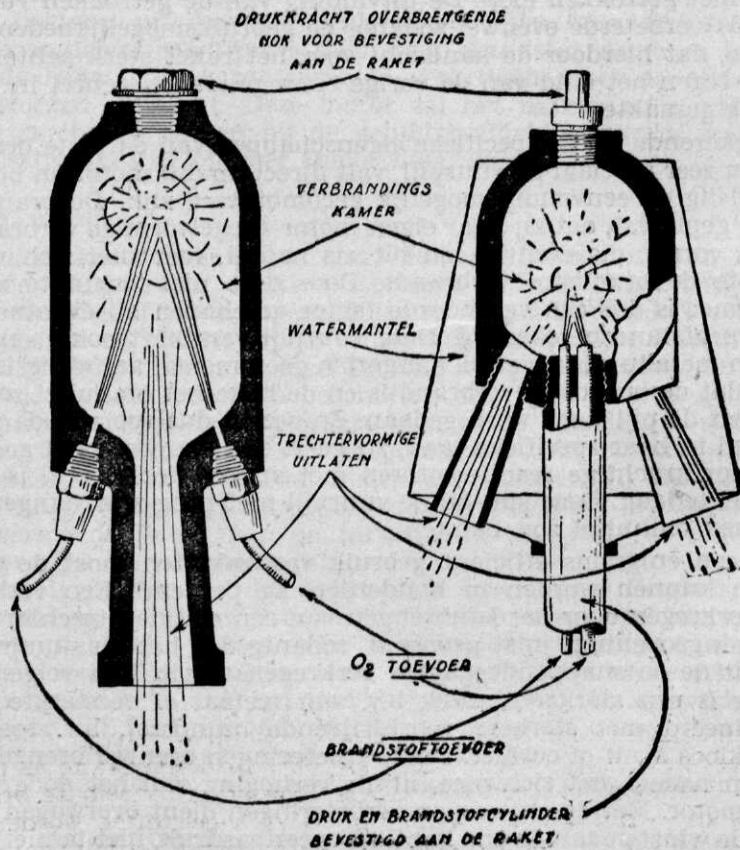

FIG. 4

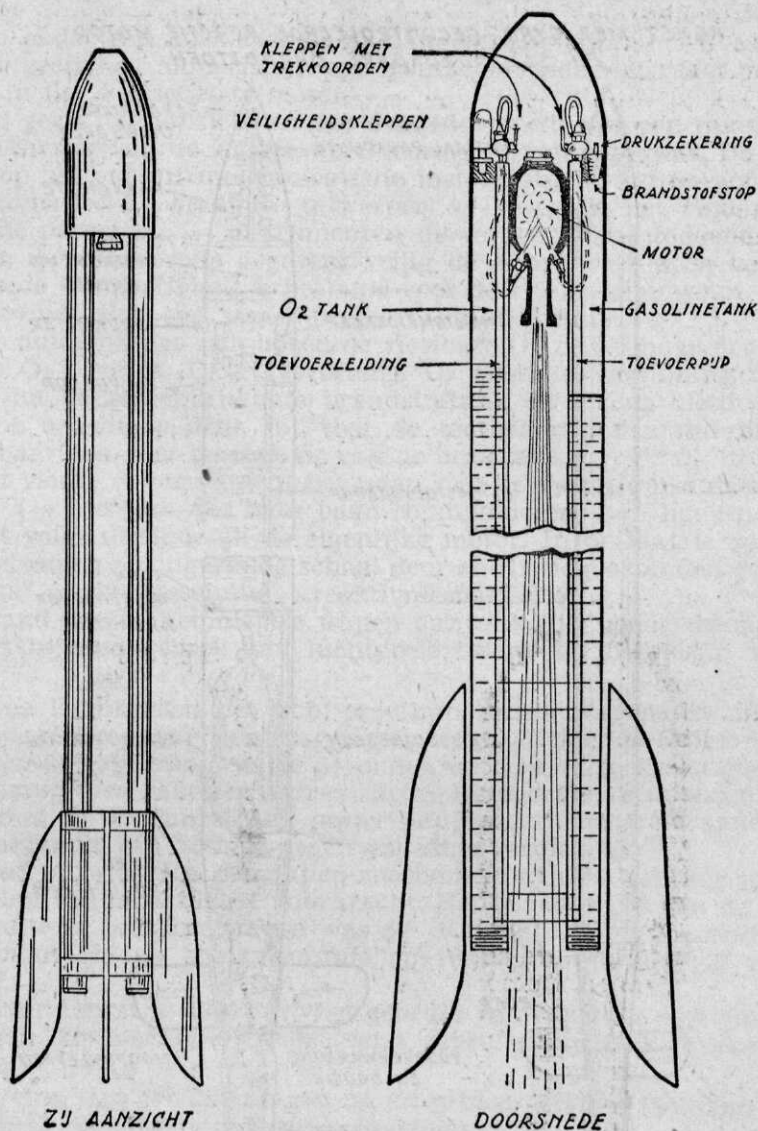

FIG. 5 RAKETONTWERP

Fig. 4 geeft de schema's van twee types vloeibare brandstofmotoren. Het linkerschema toont zeer duidelijk de metalen verbrandingskamer, een geheel met de trechtervormige uitlaat. De kamerwand is op twee plaatsen doorboord ten behoeve van de toevoer van vloeibare brandstof enerzijds en vloeibare lucht anderzijds. Beide vloeistoffen worden onder zeer hoge druk in de kamer geperst, hierbij direct verdampend en een mengsel vormend. Dit mengsel heeft slechts bij de start ontstoken te worden, waarna de verbranding, door de constante toestroming van de

RAKET MET GYRO-GECONTROLEERDE REACTIE MOTOR
EN SAMENDRUKBARE BRANDSTOFH.

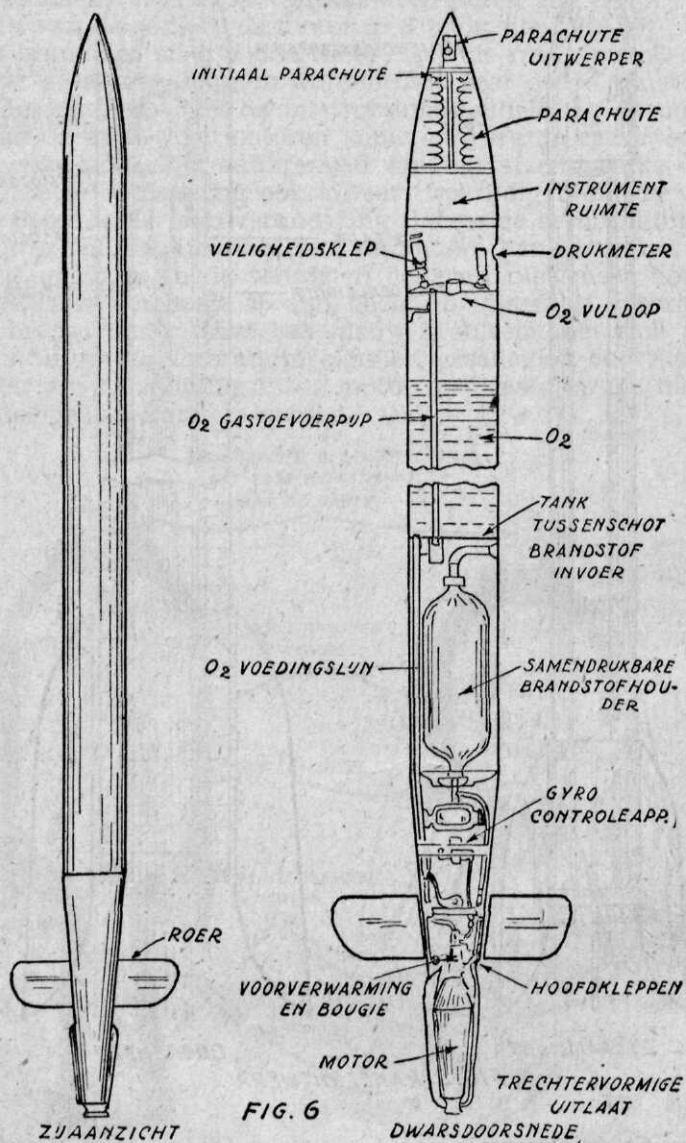

FIG. 6

componenten, continu plaats vindt totdat de brandstofvoorraad is uitgeput dan wel de toevoer wordt stop gezet. De duwkracht van deze motor geeft de raket een versnelling in het begin van de vlucht gelijk aan drie maal g (versnelling zwaartekracht), terwijl zij aan het eind van de brandtijd (± 30 seconden) de waarde van $5 g$ bereikt heeft.

Het rechterschema geeft een variatie op het linker. Hier vindt de brandstoftoevoer in de lengterichting van de raket plaats, terwijl vier

uitlaten onder een hoek met de as aangebracht zijn.

Fig. 5 geeft het aanzicht en een dwarsdoorsnede van raket voorzien van de in fig. 4 geschetste motor.

Fig. 6 geeft het aanzicht en een dwarsdoorsnede van een raket welke bij de aanvang van de laatste wereldoorlog in aanbouw was. De lading in de kop bestaat uit meteorologische instrumenten, een parachute en een automatische parachute uitwerper, welke tegen het eind van de vlucht de parachute + instrumenten uitwerpt en deze zodoende voorzien van de waardevolle gegevens veilig de grond weer doen bereiken. Het tweede compartiment is bestemd voor de vloeibare zuurstof. In het derde bevindt zich een samendrukbare brandstoftank.

Het is duidelijk dat zich boven de vloeibare O_2 , onder hoge druk, gasvormige O_2 bevindt. Deze gasvormige O_2 staat in verbinding met de ruimte om de samendrukbare brandstoftank en oefent hierdoor niet alleen de benodigde druk uit voor de toevoer van zuurstof naar de motor maar ook voor de toevoer van de brandstof.

In het vierde compartiment bevinden zich de gyro's welke de stabilovlakken (= roer) en dus haar baan commanderen. Aan het einde van de raket volgt uiteindelijk de eigenlijke motor. In de laatste oorlog is het raketwapen op ongekende schaal door alle oorlogvoerenden gebezigd („rockets”, „salvengeschütz”, „reaktivniesnarjad”).

Engeland voerde het nieuwe wapen aanvankelijk noodgedwongen in door het nijpend gebrek aan luchtdoelartillerie bij het begin van de oorlog.

Toen na Duinkerken het zich, practisch zonder wapens en met zeer weinig vliegtuigen, geplaatst zag tegenover de dreigende Duitse invasie zocht men een oplossing, welke gevonden werd in de snelle en goedkope wijze waarop men raketten vervaardigde. De enorme vuurconcentraties bereikt met de UP (unrotative projectile) hadden een groot aandeel in de bescherming van Londen tegen volledige vernieling.

Rusland ontwikkelde het wapen voornamelijk in de richting van een versterking van de artillerie vuurkracht. Het in het begin van de oorlog bij de Duitsers beruchte wapen was de „Katusha”. Deze lanceerinrichting gemonteerd op trucks vuurde op rekken gelijktijdig 42 projectielen af.

Duitsland begon in 1940 met het gebruik van raketten afgevuurd uit vliegtuigen. Zij werden voor het eerst gebruikt bij de luchtaanvallen op Malta.

Japan ving met proefnemingen op dit gebied eerst in 1940 aan, doch had in 1943 de achterstand reeds ingehaald.

Amerika bezat bij het begin van de oorlog geen enkel raketwapen. Op VJ Day evenwel bedroeg het bedrag voor de aanmaak hiervan ten behoeve van het Leger 150 millioen en voor de Marine 100 millioen dollar per jaar, wel een bewijs voor de belangrijkheid van het wapen.

Het zou te ver voeren zelfs de meest voorkomende ontwikkelingen van het raketwapen en de straalmotoren hier te behandelen. Tot slot moge hier nog enige korte beschrijvingen van de althans gepubliceerde, bekende nieuwste ontwikkelingen volgen.

In December 1945 startten en landden succesvol jet-propelled vliegtuigen van en op de 14.000 ton metende Engelse carrier „Ocean”.

In de XS-1 heeft de Amerikaanse AAF zijn eerste ware raketvliegtuig,

dat getaxeerd wordt op 1700 mijl per uur. Het toestel heeft een enorme raketmotor, welke in staat is een duwkracht van 6000 pounds te ontwikkelen. In verband met zijn snelheid, welke boven die van het geluid is gelegen, is het toestel zeer robust gebouwd en heeft het een zeer spitse neus. De motor bestaat uit vier eenheden, gevoed met alcohol en vloeibare O₂. Elke eenheid, welke afzonderlijk door de piloot ontstoken kan worden, is in staat tot een duwkracht van 1500 pounds. Het gewicht van de brandstof alleen bedraagt anderhalf maal dat van het lege toestel.

In de meer motorige klasse komt als nieuwste snuffje de „Boeing B-47” een zesmotorige straalbommenwerper, even groot als de uit de oorlog in de Pacific bekende „Superfort”.

Bij de Japanse capitulatie waren voor de invasie naar dit land onderweg Super-rocketschepen, uitgerust met 10 vol-automatische raketwerpers, ieder met een vuursnelheid van 30 roterende raketten per minuut welke door controle op grote afstand automatisch werden gericht en afgevuurd.

Boekbesprekingen

DAGBOEK VAN JOSEPH GOEBBELS.

Ingeleid en van aantekeningen voorzien door Dr LOUIS P. LOCHNER. Nederlandse vertaling en bewerking van Mr C. VAN RIJ, Raadsheer bij het Bijzonder Gerechtshof te Amsterdam. N.V. Internationale uitgeverij Het Wereldvenster, Amsterdam.

Toen schrijver dezes in 1939 van een tweejarig verblijf in Nazi-Duitsland naar Nederland terugkeerde, meende hij in een voordracht op een bijeenkomst van officieren het in eerstgenoemde land heersende regime het best te kunnen typeren met het woord „amoreel”. Een regime, waarbij de moraal, hetzij gegrond op de Goddelijke Openbaring, hetzij op humanistische grondslag, geen enkele rol speelde en de regel „het doel heiligt de middelen” het enige richtsnoer vormde. Van dit regime was Hitler de Messias, die het doel bepaalde, Goering de bizarre koning van wapenen en Goebbels de profeet. De fragmenten van zijn dagboek, geschonden en verschroeid gevonden op de binnenplaats van het Ministerie van Propaganda, beginnende 21 Jan. 1942 en helaas eindigende 9 Dec. 1943, vormen een boodschap, geen blijde boodschap, van de haat. Zij zijn, hoewel uiteraard dikwijls haastig op papier geworpen, geschreven in de meeslepende stijl, die de kleine doctor ongetwijfeld bezat. Zij doen hem kennen in al zijn sluwheid en giftigheid, te meer indien men bedenkt, dat de schrijver er mede

rekende, dat het dagboek eenmaal zou worden gepubliceerd en zich dus geeft, zoals hij wilde, dat het nageslacht hem zou zien. Zij doen door hem het regime kennen — voor zover dit nog nodig mocht zijn — en onthullen daarbij welk een slechte regeringsvorm een dictatuur is. Dit is een onthulling, die ook de huidige wereld deugd kan doen in de ogenblikken van twijfel aan de doelmatigheid van een democratische regeringsvorm. Onafzetbaar door enige andere macht dan die van de „Führer”, aan niemand verantwoording schuldig dan aan hem die zelf geen hogere norm erkende dan de eigen „intuïtie”, zien wij de nazi-groten rondom diens altaar kruipen, elkaar verdringen, bespioneren en tegenwerken. Van een ministerraad om het algemeen beleid te bespreken en te coördineren is geen sprake, tevergeefs tracht Goebbels in 1943 om de „Führer” een „garde van medewerkers” te vormen, de onderlinge haat was te groot.

Ook de fouten van de tegenpartij bij hun propaganda blijken uit dit boek. In het bijzonder de fout — door ons ook tijdens de oorlog als zodanig gevoeld — om de „onvoorwaardelijke overgave”, met de daarin liggende dreiging voor iedere Duitser, tot leuze te verheffen in plaats van „de vernietiging van het Nationaal-socialisme en de bevrijding van Duitsland”.

Goebbels noemt de Britse Permanente Ondersecretaris van Buitenlandse Zaken

Sir Robert Vansittart, een der dragers van eerstgenoemde leuze, een zijner beste medewerkers. Dit maant tot voorzichtigheid tegenover de uitspraken, die Vansittart thans omtrent de houding tegenover de Sowjets doet.

Zo is dit boek uit tal van gezichtspunten belangwekkend. De aantekeningen van bewerker en vertaler omtrent mensen en toestanden zullen voor velen verhelderend zijn, de vertaling is uitstekend. Wij raden de lezing een ieder aan.

C.

NEDERLAND PARAAAT? (Onze Koninklijke Landmacht) door Luitenant-Generaal Mr H. J. KRULS, Chef van de Generale Staf. Uitg. Nederlandse Keurboekerij N.V., Amsterdam. Prijs geb. f 6,25.

„Want de aerdt der Hollanders is scodanigh, dat als haar de noodt en de periculen niet seer claeur voor oogen comen, sij geenszins gedisponeert connen worden om naar behooren te vigeleeren voor haar eigen securiteit”.

Met deze woorden kenschetste Johan de Witt de geestesgesteldheid van zijn tijd en in de jaren voorafgaande aan 1940 was het niet veel anders. Verschillende oorzaken zouden hiervoor kunnen worden genoemd, doch wel zeker is dat een dezer oorzaken was: het ten enenmale ontbreken van een goede voorlichting. De enkelingen die hun waarschuwend stem deden horen werden overschreeuwd door hen die ter bereiking van hun politieke doeleinden, onder pacifistische leuzen, de afbraak van het leger propageerden. Vele Nederlanders wisten niets of weinig van het leger af. Het resultaat was: onbekend, dus: onbemind.

Sinds 1945 valt gelukkig een toenemende belangstelling voor onze krijgsmacht te constateren, waarvan wij hopen dat zij niet van tijdelijke aard zal zijn. Met vreugde begroeten wij derhalve het verschijnen van „Nederland Paraat?”, een werk dat — zoals schrijver in zijn voorwoord aangeeft — tot doel heeft de band tussen leger en volk te verstevigen of waar nodig te leggen.

Op duidelijke, overzichtelijke en ook voor de leek zeer begrijpelijke wijze worden vraagstukken en aangelegenheden de Koninklijke Landmacht betreffende, behandeld en van verschillende zijden belicht. Hij die dit boek ter hand neemt in de verwachting hierin een „oratio pro domo” te vinden, zal

dit vooroordeel bij lezing dan ook spoedig laten varen.

Voor wat de inhoud betreft moge het volgende worden vermeld. Na de vraag „Waarom een strijdmacht?” te hebben beantwoord volgt een uiteenzetting betreffende de — na 1940 gewijzigde — doelstelling der Nederlandse Strijdmacht en de taak welke aan haar samenstellende delen (Marine, luchtstrijdkrachten en leger) dient te worden toegedacht. Onder „Een leger nodig? maar dan een goed!” wordt aangegeven wat men onder een goed leger dient te verstaan en welke factoren hierop van invloed zijn. Vervolgens worden de verschillende wapens en diensten welke in een leger voorkomen, zomede de wijze waarop deze tot grote eenheden (divisie, legerkorps enz.) worden gegroepeerd aan een beschouwing onderworpen. Ook de grotere gepantserde eenheden en luchtlandingstroepen worden hierbij vermeld. In een volgend hoofdstuk worden de verschillende stelsels van legervorming besproken, waarbij de in Nederland toegepaste systemen nader in beschouwing worden genomen.

Na deze inleidende beschouwingen volgt de geschiedenis en de ontwikkeling van de Koninklijke landmacht van 1940 tot heden, waarvan de gedeelten gewijd aan de Koninklijke Brigade „Prinses Irene”, de Commandotroepen, de Binnenlandse Strijdkrachten en de uit laatstgenoemde gevormde legereenheden als bijzonder lezenswaardig kunnen worden vermeld. De lezer kan hier vernemen waar en op welke wijze de eerste steen voor de wederopbouw der K.L. werd gelegd en met welke moeilijkheden deze wederopbouw gepaard ging en nog gaat.

Het laatste hoofdstuk is gewijd aan de troepen overzee.

Een aantal fraaie foto's en duidelijke bijlagen zijn als toelichting op de tekst bijgevoegd.

Door „Nederland Paraat?” wordt het Nederlandse Volk in de gelegenheid gesteld zijn leger te leren kennen. Moge het een ruime lezerskring vinden. Ook wij die tot de K.L. behoren kunnen het onze bijdragen om het doel van dit boekwerk te bewerkstelligen door op het bestaan ervan te wijzen en de daarin neergelegde gedachten uit te dragen. Wij kunnen dit doen in dankbare herinnering aan allen die in de loop der eeuwen goed en bloed voor onze vrijheden veil hebben gehad.

v. d. B.